Ə S L İ V Ə K Ə R Ə M

U S T A D N A M Ə.

Dəli könül, məndən sənə əmanət,
Demə bu dünyada qalım - yaxşıdı.
Bir gün olar qohum-qardaş yad olu,
Demə ulusum var, elim yaxşıdı.

Məslisə varanda özünü öymə,
Şeytana bas verib, kimsəyə söymə,
Qüvvətli olsan da yoxsulu döymə,
Demə ki, zorluyam, qolum yaxşıdı.

Qoçaqdan olubsan, qoçaq olgunan,
Qadadan, baladan qaçaq olgunan,
Sən açıq ol, mərd ol, alçaq olgunan,
Demə varım çoxdu, pulum yaxşıdı.

Xəstə Qasım kimə qılsın dadını?
Sanı çıxsın, özü çəksin odunu,
Yaxşı igid yaman etməz adını,
Çünki yaman addan ölüm yaxşıdı.

Ustadlar ustadnaməni bir yox, iki deyər, biz də deyək iki olsun.

Vaxt olar qalxarsan ərşə, asmana,
Vaxt olar havadan enərsən, könül!
Vaxt olar düşərsən çənə, dumana,
Vaxt olar, hər işi qanarsan, könül!

Vaxt olar çıxarsan Məsnun dağına,

www.azsavlar.com

Vaxt olar düşərsən qəm yığnağına,
Vaxt olar yüz atəş kar etməz sana,
Vaxt olar alışıb yanarsan, könül!

Vaxt olar Məhəmməd tez gələr soşa,
Vaxt olar heç əlin getməz bir işə,
Vaxt olar dönərsən dəmirə, daşa,
Vaxt olar şişə tək sınarsan, könül!

Ustadlar ustadnaməni iki yox, üç deyər, biz də deyək üç olsun.

Salam verib bir məslisə varanda
Yaxşı əyləş, yaxşı otur, yaxşı dur.
Dindirəndə kəlmə-kəlmə savab ver,
Görən desin: barakallah, yaxşıdır.

Mənəm deyənləri tanı elində,
İgidin saxası gərək felində,
Pis övladlar yaxşı ata yerində
Qalmağından qalmamağı yaxşıdır.

Ay Ululu Kərim, söz yerdə qalmaz,
Nakəs təkəbbürlər dost qədri bilməz,
Dayan demək ilə namərd əylənməz,
Hər kəstənin özü bilən yaxşıdır.

Sizə haradan danışım, Gənsə şəhərindən. Gənsə şəhərində kimdən. Ziyad xandan.

Ziyad xanın övladı yox idi. Həmişə övlad dərdi çəkirdi. Övladsızlıqdan qəlbi açılmırdı, üzü gülmürdü. Vəziri Qara keşiş də o gündə idi. Lap su çuxuru tapmışdı. Bir gün xan Qara keşişlə bağda oturmuşdu. Keçmişdən, gələsəkdən söhbət eləyirdilər, dərdləşirdilər.

Ziyad xan dedi:

www.azsavlar.com

– Keşiş, nə sənin övladın var, nə mənim. Öləndən sonra bizim çırağımızı kim yandırasaq? Gəl fağır-füğəranın qarnını doyduraq, nəzir-niyaz verək, bəlkə allah bizə bir övlad verdi. Özü də indidən arada şərt qoyaq.

Keşiş dedi:

– Nə kimi şərt desən razıyam, təki övladımız olsun.

Ziyad xan dedi:

– Əyər mənim qızım, sənin oğlun oldu, mən qızımı sənin oğluna verim; yox, sənin qızın, mənim oğlum oldu, sən qızını mənim oğluma ver.

Keşiş razı oldu. Kağız yazıb, qol qoyduqdan sonra hərə öz otağına getdi.

Səhərisi gün Ziyad xan Gənsə əhlini, fağır-səğirən hər nə ki var, bir yerə səm elədi, qarınların doydurdu, əyinlərin geyindirdi, əlsiz-ayaqsızlara pul verib, yola saldı.

Doqquz ay, doqquz gün, doqquz saat, doqquz dəqiqə, doqquz saniyə keçəndən sonra Ziyad xanın bir oğlu, Qara keşişin də bir qızı dünyaya gəldi. Ziyad xan ə`yan-əşrəfi toplayıb, şadyanalıq keçirtdi, oğlanın adını Mahmud, qızın adını Məryam qoydular. Uşaqları tapşırdılar dayalara. Nesə deyərlər, nağıl dili yüyrək olar. Uşaqlar böyüyüb səkkiz yaşa çatdılar. Ziyad xan oğlunu molla yanına qoydu. Qara keşiş də qızını özü oxutmağa başladı.

Ay dolandı, il keçdi, Mahmudla Məryam on beş yaşına çatdılar; amma bu on beş ilin ərzində nə qız oğlanı görmüşdü, nə də oğlan qızı. Mahmud gününü lələsi Sofiyə dedi:

– Sofi, get atamdan izn al, mən ova çıxmaq istəyirəm.

Sofi gedib, Mahmudun sözünü Ziyad xana yetirdi. Ziyad xan izn verdi. Mahmud at mindi, tərlanını da qolunun üstünə alıb, şəhərdən çıxdı. Bir qədər yol getdikdən sonra Mahmudun tərlanı qolunun üstündən qalxdı, bir qəşəng quşu qabağına qatıb, özünü vurdu ağasların arasına.

Mahmud dedi:

– Sofi, sən atımı saxla, mən tərlanın dalısınsa gedim, görüm hara qondu?

Sofi atların yanında qaldı. Mahmud düşdü quşun dalınsa. Mahmud tərlanını axtarmaqda olsun, sizə deyim keşiş qızı Məryamdan.

Məryam bağa seyrə çıxmışdı. Sərv ağasının yanına çatar-çatmaz gördü ki, bir tərlan gözəl bir quşu qabağına qatıb qovur. Quş özünü yetirib, soxuldu

www.azsavlar.com

Məryamın qusağına. Məryam tez quşu tutdu. Tərlan özünü yetirdi, istədi quşu Məryamın əlindən alsın, Məryam tərlanı da tutdu.

O biri tərəfdən Mahmud ağasların arasıynan gəlib, bu bağa çıxdı. Baxdı ki, bağ nə bağ?.. Gül bülbülü, bülbül gülü çağırır. Ağaslar çiçəkləyib, nərgizlər baş qaldırıb. Mahmud bir qədər irəli gedib gördü ki, sərv ağasının altında maral misal bir qız yüz naz-qəmzə ilə dayanıb. Qaşlar kaman, gözlər qara, burun hind fındığı, sinə Səmərqənd kağızı. Mahmud gördü tərlanı da bu qızın əlindədi. Mahmud irəliləmək istəyəndə Məryam geri dönüb onu gördü. Kaman qaşlarını çatıb, qəzəbli-qəzəbli dedi:

- Oğlan, kimsən? İznsiz bu bağa niyə girmisən?

Mahmud aldı sinə sazını, görək tərlanını qızdan nesə istəyir.

Aldı Mahmud:

Ay gözəl qız, səd afərin əslinə,
Ala gözlüm, tərlanımı gətir ver!
Mənəm o tərlanın ovçu səyyadı,
Ala gözlüm, tərlanımı gətir ver!

Mahmud belə deyəndə qız bildi ki, tərlan bunun kudu. Qara saçlarından üç tel ayırıb, sinəsaz əvəzində sinəsinə basdı, görək ona nə savab verdi.

Aldı Məryam:

Mən bilirəm bu tərlanın işini,
Kərəm eylə, tərlanını gəl apar!
Tərlan gərək yesin ovun döşünü,
Kərəm eylə, tərlanını gəl apar!

Aldı Mahmud:

Əyninə geyirsən gözəl darayı,
Şana alıb tellərini darayı;
Səyyad olan tərlanını arayı,
Ala gözlüm, tərlanımı gətir ver!

www.azsavlar.com

Aldı Məryəm:

Ovun olub bədənindən yaralı,
Bülbül olan gül görməsə, saralı;
Nə üçün durursan məndən aralı?
Kərəm eylə, tərlanını gəl apar!

Aldı Mahmud:

Mahmud deyər, nələr Gəldi başıma,
Gedim söyləyimmi tayı-tuşuma?..
Ovum sənsən, gözəl, çıxdın qarşıma,
Ala gözlüm, tərlanımı gətir ver!

Aldı Məryam:

Əsli dedin, gözəllərin gözüyəm,
Aşıqların söhbətiyəm, sözüyəm,
Adım Məryam, Qara Keşiş qızıyam,
Kərəm eylə, tərlanını gəl apar!

Söz tamama yetdi, qız dedi:

- Oğlan, kərəm elə, tez çıx buradan get, keşiş babam gəlib bizi görməsin.

Mahmud dedi:

- Bu gündən mənim adım Kərəm olsun, sənin adın Əsli. İndi quşumu ver, varım gedim.

Aldı Əsli savabında görək nə dedi:

Kərəm, quşun uçdu qondu budağa,
Kərəm oğlan, kərəm eylə, quşun al!
Gözlərinə verrəm qurban, sadağa,
Kərəm oğlan, kərəm eylə, quşun al!

www.azsavlar.com

Mənimlə durubsan qabaq-qabağa,
Olum qamətinə qurban, sadağa,
Ziyad xan oğluna olmaz qadağa,
Kərəm oğlan, kərəm eylə, quşun al!

Bülbüllər oxuyur baharın fəsli,
Gözlərin olubdu sanımın qəsdi,
Adım Məryam idi, sən qoydun Əsli,
Kərəm oğlan, kərəm eylə, quşun al!

Söz tamama yetdi. Kərəm qıza, qız da Kərəmə aşıq oldu, əhd-peyman elədilər.

Kərəm barmağındakı üzüyü qıza, qız da ipək dəsmalını Kərəmə verdi. Kərəm Əslinin gözlərindən öpmək istəyəndə Əsli geri çəkildi. Saçlarından iki tel ayırıb, sinəsaz elədi, aldı, görək nə dedi:

Nə gəzirsən məlul-məlul bu yerdə?
Aman Kərəm, məni rüsvay eyləmə!
Səni mənə qismət eyləyib xuda,
Aman Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Kərəm qızın yalvarmağına baxmayıb, onu qusaqladı. Əsli bir təhər onun əlindən qurtarıb dedi:

Heç olurmu bu yerlərdə belə iş?
Keşiş babam duyub eyləyər təftiş,
Öpdün də, qusdun da, artıq var, sovuş,
Aman Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Kərəm özünü saxlaya bilməyib, əl atdı qızın insə belinə.

Əsli dedi:

www.azsavlar.com

Doymamışam şəkər kimi dilindən,
Qorxum yoxdu mənim heç də ölümdən,
Sarılıbsan insə miyan belimdən,
Aman Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Ağam Kərəm, paşam dərəm, xan Kərəm!
Alış Kərəm, tutuş Kərəm, yan Kərəm!
Əslin olsun sənə qurban, san Kərəm,
Aman Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Söz tamam oldu. Kərəm onunla halal-hümmət elədi, Sofinin yanına qayıtdı, atını minib şəhərə gəldi. Öz mənzilində Əsli deyib gizli-gizli ağlamaqda olsun, sizə deyim Ziyad xandan.

Ziyad xana xəbər çatdı ki, oğlun xəstələnib, neçə gündü ki, mənzilinnən bayıra çıxmır. Haman saat Ziyad xan qalxıb, oğlunun yanına gəldi, xəbər aldı:

- Oğlum, dərdin nədi?

Kərəm dedi:

- Ata, izn ver, dərdimi saz ilə deyim, dilnən desəm dilim alışıb yanar.

Ziyad xan izn verdi.

Aldı Kərəm, görək atasına nə dedi:

Keşiş bağçasında bir gözəl gördüm,
Ağlımı başımnan aldı, nə çarə?
Darayıb zülfünü, töküb üzünə,
Sərimi sövdaya saldı, nə çarə?

Mən də bildim bu bir tərsa qızıdı,
Səhərdən parlamış dan ulduzudu,
Yaşılbaş sonadı, göllər qazıdı,
Ağlımı başımdan aldı, nə çarə?

Dərdli Kərəm deyər fürqətim qatı,
Kəskindi qılınsı, yüyrəkdi atı,

www.azsavlar.com

O, İsəvi, mən Məhəmməd hümməti,
Atəşi sərimdə qaldı, nə çarə?

Söz tamam oldu, Ziyad xan dedi:

- Oğul, sənin dediklərindən mən bir şey başa düşmədim. Əyər aşıqsan, de görüm kimi istəyirsən, sənin üçün alım.

Kərəm üç yaşında uşaq kimi başladı ağlamağa. Ziyad xan oğlunun yanından çıxıb, bir baş divana gəldi, taxtına çıxıb əmr verdi ki, hər kim mənim oğlumun dərdini bilə, mən onu dünya malından qəni elərəm.

Şəhərdə təbib qalmadı gəlməmiş ola, amma heç kim Kərəmin dərdindən bir şey anlaya bilmədi.

Bir gün Kərəm oturmuşdu bağda, özü də çox damaqsızdı. Bir qarı eşitdi ki, Ziyad xanın oğlu xəstədi, heç kim də onun dərdini tapa bilmir, dedi:

- Hər nə olur-olsun gərək mən Kərəmin dərdini tapam, bəlkə Ziyad xan mənə bir qırmızı donluq verə.

Qarı əsasın əlinə alıb, özün yetirdi Ziyad xanın bağına, gördü Kərəm çox qəmgin oturub, gözləri yol çəkir, dedi:

- Oğul, şəhərin gəlinləri, qızları, oğlanları Gülşən bağına seyrə çıxıblar, sən nə üçün burada tək-tənha oturubsan?

Kərəm dedi:

- Qarı nənə, sənnən bir söz soruşasağam. Ansaq bu söz ikimizin arasında qalmalıdı.

Qarı dedi:

- Oğul, qarı ki var, bir ovus darıdı. Hara səpələ sən, elə oradasa qalar. Sən sözünü de!

Kərəm dedi:

- Nənə, o qızların içində keşişin qızı da olasaqmı!

Qarı dedi:

- Olasaq.

Kərəm dərindən bir ah çəkdi. Qarı işi başa düşdü, bildi ki, Kərəm Məryama aşıqdı. Balağını qatlayıb, özünü Ziyad xana yetirdi, dedi:

- Ziyad xan, oğluvun dərdini bilmişəm.

Ziyad xan soruşdu:

www.azsavlar.com

- Oğlumun dərdi nədi?

Qarı dedi:

- Oğlun keşiş qızı Məryama aşıq olub.

Ziyad xan işi yəqin eləyəndən sonra qarıya pul verib yola saldı, haman saat keşiş üçün adam göndərib, hüzuruna çağırtdırdı. Keşiş Ziyad xanın hüzuruna gəlib, ədəb-salamını yerinə yetirdi. Ziyad xan ona oturmağa yer göstərdi. Keşiş oturdu, Ziyad xan dedi:

- Keşiş, mənim oğlum sənin qızına aşıqdı, bu gün-sabah gərək toylarını eləyək.

Keşiş dedi:

- Mənim gözüm üstə! Ansaq mənə üç ay möhlət ver, tədarük görüm.

Ziyad xan razı olur, üstəlik ona bir üzük verdi ki, qıza versin. Keşiş üzüyü alannan sonra bir baş evinə gəldi, arvadını çağırıb dedi:

- Arvad, Ziyad xan qızı əlimizdən alasaq. Gəl qaçaq!

Arvad razı oldu, haman gün evdə olan hər nə şeyləri vardısa satdılar, səhər asılmamış köç-külfətnən şəhərdən çıxıb qaçdılar. Onlar qaçmaqda olsun, sənə kimnən deyim, Sofidən.

Sofi işdən xəbərdar olan kimi Kərəmin yanına gəlib dedi:

- Anan keşişin qızını sənə aldı, nişan da taxdılar. Kərəm bunu eşidən kimi sazını sinəsinə alıb dedi:

Və`dəsi çatınsa, süsən, sünbülün,

Səfasın çəkməyə dal gəlsin, getsin!
Sürəyin dünyanın zövq-səfasın,
Boyna dolanmağa qol gəlsin, getsin!

Süsən nədi, sünbül nədi, gül nədi,
Ağ üzündə qoşa-qoşa xal nədi,
Şəkər nədi, şərbət nədi, bal nədi,
Ver, ağzım içində dil gəlsin, getsin!

Dost bağında süsən, sünbül mənimdi,

www.azsavlar.com

Budağında ötən bülbül mənimdi,
Bağçada xar görməyən gül mənimdi,
Öpməkçün dodağa xal gəlsin, getsin!

Şah gəlib fəth etdi bu kərəm kanı.
Kərəmin aşığı, mə`şuqu hanı?

Qorxuram qaçırda Əsli sananı,
Qoyma üstə qeyr əl gəlsin, getsin!

Söz tamam oldu. Kərəm yarı şad, yarı naşad mənzilinə keçib, düz üç ay gözlədi.

Bir gün butası yadına düşüb, sazını əlinə alıb, atasının yanına gəldi.

Ziyad xan xəbər aldı:

- Oğul, belə gəlməyinin səbəbi nədir?

Kərəm sazını alıb, görək atasına nə dedi:

Aşdı getdi qarlı dağın ardına,
Xan Əslim yadıma düşdü, ağlaram.
Heç təbiblər çarə etməz dərdimə,
Xan Əslim yadıma düşdü, ağlaram.

Dağların burçusu mənə yurd oldu,
Meşəsində aslan oldu, qurd oldu,
Bu üç ay mənə bir böyük dərd oldu,
Xan Əslim yadıma düşdü, ağlaram.

Usa dağ başında ötüşür quşlar,
Maralım qaçıbdı, kimlər görmüşlər?
Dərdimi anlamaz qara keşişlər
Xan Əslim yadıma düşdü, ağlaram.

Hey ağalar, budu sözün əzəli,

www.azsavlar.com

Payız olar, bağlar tökər xəzəli,
Dərd anlamaz bu yerlərin gözəli,
Xan Əslim yadıma düşdü, ağlaram.

Dərdli Kərəm deyər, bu dərdim bitməz,
Yarımın sövdası sərimdən getməz,
Yüz min öyüd versəz, biri kar etməz,
Xan Əslim yadıma düşdü, ağlaram.

Söz tamam oldu, Ziyad xan dedi:

- Oğlum, bu gün səbr elə, sabah keşişin qoyduğu iğrar tamamdı, yığışıb, birlikdə gedərik sənin butavu gətirməyə.

Ertəsi gün Ziyad xan böyük sah-səlalnan yığışıb, keşişin evinə gəlməyə bina qoydular. Bir qədər yol gedəndən sonra Kərəm dedi:

- Siz yavaş gəlin, mən atımı çatıb, sizdən qabaq gedəsəyəm.

Ziyad xan razı oldu. Kərəm atını çapıb, bir qədər getmişdi ki, yolda iki nəfər piyadaya rast gəldi. Kərəm onlardan xəbər aldı:

- Hardan gəlib, haralara gedirsiniz?

Dedilər:

- Kənddə bir keşiş var, onun yanına getmişdik ki, kitaba baxdıraq, gedib gördük köç-külfətiynən köçüb gedib.

Kərəm belə eşidəndə az qala ağlı başınnan çıxdı. Bir qədər atını sürdü, gördü ki, qarşıdakı dağların başını duman bürüyüb. Atını saxlayıb, görək dağlara nə dedi:

Xan Əslim Zəngidən fərar eləyib,
Yol verməyin, başı dumanlı dağlar!
Belə getmiş atası ilə anası,
Yol verməyin, başı dumanlı dağlar!

Qalxışdılar xanlar, ağalar toya,
Zənginin adamı batıbdı loya;
Uçubdu əlimdən bir ağsa maya,

www.azsavlar.com

Yol verməyin, başı dumanlı dağlar.

Dərdli Kərəm bu eşq ilə bişmişdi,
Sevda üçün san-başından keçmişdi;
Əsli, keşiş Xoy üstünə köçmüşdü,
Yol verməyin, başı dumanlı dağlar!

Kərəm atını çapıb, özünü keşişin bağına saldı. Atdan düşüb, hər tərəfi gəzdi. Əslidən bir iz tapmadı; gördü ki, doğru deyirmişlər, lələ köçüb, yurdu boş. Kərəmin dərdi tuğyan elədi. Aldı, görək nə dedi:

Gəldim dost bağına, eylədim nəzər,
Gördüm yarın bağçasında gül yeri.
Ağ buxağa dənə-dənə düzülmüş,
Ağlımı başımdan aldı xal yeri.

Çağırıram gesə-gündüz mən Səlil,
Üstümüzdə qadir mövlam həm dəlil;
Ağ kəfəni qəmli, iynəsi məlul,
Bəlli yarın kəfənində əl yeri.

Ərz-halım yazdım mən Əsli dosta,
Onun üçün oldu könül şikəstə,
Yasdığı qan ağlar, yorğanı yasda,
Döşək savab verər məndə yol, yeri!

Kəramini atmış, yadları tutmuş,
Dərdini toplayıb, dərdimə qatmış,
Ala gözdən çağlayıban yol etmiş,
Vəfalı dost otağında sel yeri.

www.azsavlar.com

Kərəm sözünü tamama çatdırıb, özünü yetirdi həmişə Əsli kölgəsində oturan sərv ağasına. Ürəyinnən qara qan axa-axa sərv ağasını qusaqlayıb, görək Əslini onnan nesə xəbər aldı:

Dur, sərv, dur, sənnən xəbər sorayım,
Sərv ağası, sənin maralın hanı?
Gözümdən axıtma qanlı yaşları,
Sərv ağası, sənin maralın hanı?

Alçaqlı-usalı qarşıda dağlar,
Könlüm intizardı, gözüm qan ağlar,
Xəstənin halınnan nə bilər dağlar?
Sərv ağası, sənin maralın hanı?

Doğru söyləməsən, qəddin əyilsin,
Qarğaram mövladan, belin bükülsün,
Bir ah çəkim yarpaqların tökülsün,
Sərv ağası, sənin maralın hanı?

Kərəm deyər, göz yaşları tökərəm,
Viran bağda bülbül olub ötərəm,
Yarımın yolunda başdan keçərəm,
Sərv ağası, sənin maralın hanı?

Kərəm, sərv ağasınnan heç bir savab ala bilmədi, dönüb keşişin evinə tərəf gəldi. Gördü ki, keşişin evi uçulub, viran olub. Kərəmin daha da dərdi artdı. Sinə sazını alıb, görək nə dedi:

Keşiş bağçasına gəldim,
Gördüm nazlı yarım getmiş.
Bağ gözümə xor göründü,
Sallanıb gəzənim getmiş.

www.azsavlar.com

Sanım həsrətdi gözünə,
Şəkərdən şirin sözünə;
Siyah zülfün ağ üzünə
Darayıb tökənim getmiş.

Boyu bənzərdi fidana,
Odlar saldı şirin sana,
Məni qoyub yana-yana,
Sallanıb gəzənim getmiş.

Gülsüz bağa bülbül gəlməz,
Güllü bağlar viran olmaz,-
Kərəm sənsiz burda qalmaz,
Haray Əsli xanım getmiş.

Kərəm Əslini axtara-axtara bağı gəzirdi, baxdı ki, kənardaki gül bağında bir qız seyr edir. Kərəm elə bildi ki, bu Əsli xandı. Öz-özünə dedi: ax, bivəfa yar! Məni ağlar qoyub, özü bağda seyr edir. Aldı sazı görək nə dedi:

Ala gözlü, nazlı dilbər,
Gülünmü oldun, gülünmü oldun?
Əzəl mənim idin ənbər,
Elinmi oldun, elinmi oldun?

Pənsərəyə çəkib pərdə,
Sən uğratdın məni dərdə;
Mən gedirəm, sən bu yerdə
Qalanmı oldun, qalanmı oldun?

Evimizin dalı iydə,
İydənin usları göydə,
Döşəməli eyvan öydə
Gəlinmi oldun, gəlinmi oldun?

www.azsavlar.com

Aynanı aldın dizinə.
Sürməni çəkdin gözünə,
Sən bəzək verib özünə.
Xanımmı oldun, xanımmı oldun?

Gərdənə tökdün telini,
İşlətdin fitnə-fe`lini,
Bükdün Kərəmin belini,
Qənimmi oldun, qənimmi oldun?

Qız Kərəmə tərəf gəlib dedi:

- Oğlan, mən Əsli deyiləm. Sənin aradığı Əslini, nə müddətdi ki, atası götürüb getdi. Hara apardığını da bilmirəm.

Kərəm dönüb ağlaya-ağlaya sərv ağasına tərəf getdi.

Ziyad xan nesə-nesə adamlarnan keşişin bağına daxil olub gördülər ki, lələ köçüb, yurdu boş. Buralarda keşiş nə gəzir.

Ziyad xan adam göndərdi keşişdən bir xəbər bilsin, özü də Sofini alıb yanına, Kərəmə axtarmağa başladı. Gəlib haman sərv ağasının dibində Kərəmi ağlar bir halda tapdılar. Sofi Kərəmi yerdən qalxızdı. Ziyad xan xəbər aldı:

- Oğlum, bu nə haldı düşübsən? Bəs keşiş haradadı?

Kərəm dedi:

- Ata, izn ver dərdimi sazla deyim. Dil ilə desəm, dilim alışıb yanar.

Ziyad xan izn verdi, Kərəm alıb sinə sazını, görək atasına nə deyəsək:

Fələk məni bağa bağman eylədi,
Dost bağına heç girmədim, ağlaram.
Aləm dərdi bəslədiyim gülləri.
Bir gül dərib iyləmədim ağlaram.

Görünmür heç bu yerlərin soltanı,
Bu xəstə könlümün təbibi hanı?
Əzəldən sevmişdim mən Əsli xanı,

www.azsavlar.com

Qol boynuna heç dəymədi, ağlaram.

Görünməz, görünməz mənim maralım,
Kəsildi, qalmadı səbrim, qərarım;
Qara keşiş qızı Əslidi yarım,
Yar halımı heç bilmədi, ağlaram.

Kərəm deyər, zalım fələk neylədi,
Xənsər ilə bağrım başın teylədi,
Əsli xanım mənə nələr eylədi,
İlqarında düz olmadı, ağlaram.

Söz tamam oldu, Kərəm başladı ağlamağa, belə ki, gözünnən bahar buludu kimi yaş axırdı.

Ziyad xanın keşişin dalınsa göndərdiyi adamlar geri qayıtdılar, keşişin qaçdığını xəbər verdilər. Ziyad xan kor-peşman oğlunu yanına alıb, evinə qayıtdı.

Kərəm öz mənzilində saralıb-solmağa başladı. Ziyad xana xəbər getdi ki, bəs oğlun pis haldadı. Ziyad xan haman saat bir neçə mö`təbər şəxsləri oğlunun yanına göndərdi ki, əhval-pürsanlıq eləsinlər.

Ziyad xanın adamları getdilər Kərəmin yanına. Kərəmnən hər nə soruşdularsa, savab vermədi. Ona öyüd-nəsihət verdilər, könlünü aldılar.

Axırda Kərəm sazı sinəsinə basıb dedi:

Ala gözlü, qələm qaşlı,
Mənim sonam göldən uşdu,
Məni qoydu intizarda,
Varıb, qeyri gölə düşdü.

Bizim ellər gül bağıdı,
Könül eşqin bulağıdı;
Yel əsər, zülfün dağıdı,
İndi fürsət belə düşdü.

www.azsavlar.com

Hər zaman çəkərəm yası,
Silinməz könlümün pası;
Sərimin getməz sevdası,
Altun kəmər belə düşdü.

Hanı sevdisiyim, hanı?
Yolunda qoymuşam sanı,
Kərəm sevdi Əsli xanı,
O da qürbət elə düşdü.

Söz tamam oldu. Kərəm üzüquylu yıxılıb, ağlamağa başladı. Adamlar geri qayıdıb, əhvalatı Ziyad xana xəbər verdilər.

Ziyad xan bu dəfə özü Sofini də götürüb, Kərəmin yanına gəldi. Gördü ki, oğlu o oğul deyil, payız yarpağı kimi saralıb solub.

Kərəm atasını görəndə sazı sinəsinə basıb dedi:

Əslim köç elədi vətən elindən,
Rəqiblərin xatir evi xoş olsun!
Bu ayrılıq bizə gəldi mövladan,
Ağlayalım, gözlərimiz yaş olsun!

Əsəb ayrı düşdüm nazlı yarımdan,
Yolunda keçdiyim sanü sərimdən,
Yazıldı bizimçin Mövla Kərimdən,
Aşiq gərək min bəlayə tuş olsun!

Üzümə gülərdi, bilməzdim fəndin,
Qeyriyə açasaq köksünün bəndin,
Mən əmə bilmədim ləbinin qəndin,
Yağı rəqiblərin könlü xoş olsun.

Oğrun-oğrun dost bağına girmədim,
Əl uzadıb qonça gülün dərmədim,

www.azsavlar.com

Yarı otağında tənha görmədim,
Gündüz xəyal, gesələri duş olsun!

Bəylər oynar şətrənsini, nərdini,
Kimsə bilməz ürəyimin dərdini,
Çox çəkmişəm bu dərdlərin dördünü,
Qoy çəkəyim, bunun ilə beş olsun!

Siyah zülfü ağ üzünə yayılan,
Dal gərdəndə hər hörüyü bir ilan,
Yarı mənnən məni yardan ayıran
Görüm onu bitməz dərdə tuş olsun!

Ərisin, dağların qarı ərisin,
Sel oluban yer üzünü bürüsün
Sürahilər dolsun, saqi yürüsün,
İçək badə, içək, bizə nuş olsun!

Kərəm gedər oldu bu el-obadan,
Yaran, yoldaş, unutmayın duadan,
İgid şahin uçurmuşam yuvadan,
Mən gedirəm, xatiriniz xoş olsun!

Söz tamam oldu, Ziyad xan dedi:

- Oğul, sən məni bu qosa vaxtımda dağa-daşa salma. Açıq söylə görüm, nə eləmək istəyirsən?

Elə bu yerdə Kərəmin bir nesə dostları əhval-pürsanlığa gəldilər. Kərəm bunları görən kimi ürəyi kövrəkləndi, görək nə dedi:

Gedər oldum, yar-yoldaşım sağ olsun,
Bol olsun çörəyi, aşı dünyanın!
Bundan sonra dərdləriniz vurulsun,
Sürmələnsin gözü, qaşı dünyanın!

www.azsavlar.com

Ərənlər qoyduğu yolları seçdim,
Dolduruban, eşqin badəsin içdim,
Bir belə sevdaçın sərimnən keçdim,
Lə`l, gövhər olsun daşı dünyanın!

Bağla bostan olsun çöllər, səhralar,
Bal ilə yağ olsun yeddi dəryalar,
Meyvə versin bütün dağlar, ovalar,
İstərəm yaz olsun qışı dünyanın!

Dərdli Kərəm deyər; dünya fanidi,
Neçələrin elər abdal, yürüdü.
Kimsə bilməz nə zamandan bəridi,
Heç hesaba gəlməz yaşı dünyanın!

Söz tamam oldu. Kərəm dedi:

- Ata, mənim dərdim Keşiş qızı Əsli xanın dərdidi.

Ziyad xan dedi:

- Oğul, sən gəl o qızın eşqini ürəyindən sil! Mən burada könlün istədiyi bir qızı sənə alaram.

Kərəm dedi:

- Ata, mənə Əslidən qeyr-əz gözəl lazım deyil. Mən gərək onu axtaram tapam.

Ziyad xan dedi:

- Oğul, gəl sən bir keşişin qızınnan ötrü diyar-qürbətə düşmə!

Kərəm dedi:

- Ata, izn ver mən gedim. Qürbət mənə xoşdu. Bəlkə qismət ola, yarıma yetişəm.

Ziyad xan dedi:

- Oğul, sən ki, bu sevdadan əl çəkmirsən, get, allah sənə yar olsun!

Kərəm atasının əlindən öpdü, Sofi ilə birlikdə anasının yanına getdi.

Anası bunu belə görəndə xəbər aldı:

www.azsavlar.com

– Oğlum, belə gəlməyinin əsli nədi?

Kərəm dedi:

– Ana san, izn ver saznan deyim.

Aldı Kərəm, görək anasına nə dedi:

Qəm, qəzavət bu gün başa verildi,
Ağla. ana, ayrılığın günüdü!
Bizə qismət qərib ellər yazıldı,
Ağla, ana, ayrılığın günüdü!

Məni xar elədi elin dilləri,
Mən gedirəm, gözləməyin yolları;
Varıban gəzərəm qürbət elləri,
Ağla, ana, ayrılığın günüdü!

Fələk bizi daşa çalıb nə üzlər,
Ana, intizarda qalmasın gözlər; –
Kərəm deyər: Əslim yolumu gözlər,
Ağla, ana, ayrılığın günüdü!

Söz tamam oldu, Kərəm anasınnan halallıq alıb, Sofi ilə bərabər gəlib yoldaşlarının yanına, görək bunlar ilə nesə halallaşasaq.

Aldı Kərəm:

Yeni bir sevdadı, gəldi başıma,
Gəlin halallaşaq, mən gedər oldum.
Gəlib ya gəlməyib, sizi görmərəm,
Gəlin halallaşaq, mən gedər oldum.

Ürəyimdə vardı sönməz atəşlər,
Yar əlinnən dərin yaralar işlər,
Gülüb danışdığım dostlar, sirdaşlar,
Gəlin halallaşaq, mən gedər oldum.

www.azsavlar.com

Seyrağıba sirrinizi verməyin,
Keşiş gəlsə bu yerlərə qoymayın,
Əsli gəlsə Kərəm getdi, söyləyin,
Gəlin halallaşaq, mən gedər oldum.

Söz tamam oldu, Kərəm öz dostları ilə görüşüb ayrıldı. Sofi ilə birlikdə yola düşdü. Nə gesə bildilər, nə gündüz bildilər, az getdilər, çox getdilər, bulaq başında bir dəstə qıza rast gəldilər. Bunların içində Əsli xana bənzər bir qız var idi. Kərəm görən kimi sazı siyərinə basıb dedi:

Sallana-sallana yolun üstünə
Çıxan dilbər, məni sannan eylədin,
Quba qaz yerişli, şahin baxışlı,
Baxan dilbər, məni sannan eylədin.

Şahin kimi gör nə gəlir üstümə,
Xub yaraşır qızıl güllər dəstinə,
Baxışları durub sanım qəsdinə,
Baxan dilbər, məni sannan eylədin.

Tərlan görsə hürküşəsək sonalar,
Qorxum budu - qeyri gölə qonalar;
Ağ əllərə, əlvan-əlvan hənalar
Yaxan dilbər, məni sannan eylədin.

Kərəmin dərdinə ağlayar göylər,
Gəlib gedənlərə dərdini söylər,
Könül Əsli xandan qeyrisin neylər?!
Duran dilbər, məni sannan eylədin.

Kərəmin belə oxumağını görən qızlar yoldan çıxıb kənarla getmək istəyəndə Kərəm sazını alıb, görək bu dəfə qızlara nə dedi:

www.azsavlar.com

Məndən küsən nazlı, nazlı basılar,
Mən kənardan keçim, yol sizin olsun!
Ürəyimdə çoxdu qəmlər, asılar,
Ağular mənimki, bal sizin olsun!

Mən yolçuyam, yollar keçib gedirəm,
Eşqin qatarını çəkib gedirəm,
Yanıqlıyam, su var, içib gedirəm,
Bir sam verin içim, dol sizin olsun!

Sinəm düyünlüdü, siyərim qara,
Əslisiz qalmışam qəmgin, avara,
Baş götürüb getdim çölə, diyara,
Viranələr mənim, el sizin olsun!

Mey içib məst olmaq yaraşmaz bizə,
Yarı gərək tapam mən gəzə-gəzə,
Bir qonça gülüm var, təzə, tər-təzə,
Yengidə açılan gül sizin olsun!

Dərdli Kərəm deyər: gözəlim Əsli,
Gözlərim yaşlıdı, ürəyim paslı;
Ondan ayrılalı yaslıyam, yaslı,
Mən qara geyinim, al sizin olsun!

Söz tamam oldu, qızlar Kərəmə su verdilər. Kərəm su içdikdən sonra Sofi ilə birlikdə yola rəvan oldu. Bir müddət yol gəldikdən sonra kiçik bir karvana rast gəldilər. Kərəm karvanı görəndə Əsli yadına düşdü, aldı sazı, sinəsinə basdı, dedi:

Ay ağalar, könül quşu
Havaya qalxır, əylənir.
Qürbət elə düşən adam

www.azsavlar.com

Göz yaşın silir, əylənir.

Bumu qürbət elin halı,
Müşkül olur yar vüsalı,
Sevdiyim yarın xiyalı
Ağlıma gəlir, əylənir.

Mələşir qoyun, quzular,
Hərə öz elin arzular;
Uzaq olanda mənzillər
Bir zaman qalır, əylənir.

Sözüm ağızlarda, dildə,
Gözüm qalıb qonça güldə;
Dərdli Kərəm qürbət eldə
Ahu zar edir əylənir.

– Söz tamam oldu. Hamı Kərəmin qəmli-qəmli oxumasına təəssüb elədi. Karvanbaşı soruşdu:

– Aşıq, sənə nə olub ki, belə yanıqlı-yanıqlı oxuyursan? Ürəyimizi lap qana döndərdin.

Sofi masəranı bunlara nağıl elədi. Karvanbaşı dedi:

– Aşıq, biz keşiş görməmişik. Ansaq bu yaxında bir oba var, gedin oraya, soruşun. Bəlkə onlar bilərlər.

Kərəmgil onlarla xudahafizləşib, yola rəvan oldular. Bir qədər gəlib, özlərini haman obaya yetirdilər. Onların başına çox adam toplandı. Kərəm sazı alıb, Əsli xanı görək bu adamlardan nesə xəbər aldı:

Nazlı yarımı qaçırtdım,
Ellər, xan Əslim gördüzmü?
Bülbülü bağdan uçurtdum,
Güllər, xan Əslim gördüzmü?

www.azsavlar.com

Bu gün bizim ellər köçər,
Ayağı bu yoldan keçər,
Çox gözəl bu sudan içər,
Göllər, xan Əslim gördüzmü?

Əsli huridi bilənə,
Qoynu sənnətdi girənə;
Gözləri bənzər seyrana,
Çöllər, xan Əslim gördüzmü?

Obaları oymaq-oymaq,
Olmaz imiş yardan doymaq,
Ağız süddü, dodaq qaymaq,
Dillər, xan Əslim gördüzmü?

Zülfüdü hazar, səd hazar,
Nə gözəl darayıb düzər,
Qürbət elə düşmüş, gəzər,
Yollar, xan Əslim gördüzmü?

Gəldim, gördüm Əsli köçüb,
Atın sürüb burdan keçib,
Əyilib suyundan içib,
Sular, xan Əslim gördüzmü?

Kərəm deyər; sanım kimi,
Atlas geyər xanım kimi,
Mən sevirəm sanım kimi,
Ellər, xan Əslim gördüzmü?

Sofi gördü ki, Kərəmin oxumağından bunlar bir şey başa düşmədilər, dillə xəbər aldı:

www.azsavlar.com

– Qardaş, bu tərəflərdə köç-külfətnən belə varıb gedən bir keşiş görmədinizmi?

Bunlardan bir neçəsi keşişin Gürsüstana tərəf getdiyini söylədilər. Kərəmgil elə haman günü Gürsüstana tərəf getməyin binasın qoydular. Bir müddət yol getdilər, bir çölün düzündə göynən gedən bir qatar durna gördülər. Kərəm durnaları görən kimi sazını sinəyə basıb, görək durnalardan nə xəbər aldı:

Qatar-qatar göy üzündə süzürsüz,
Əylən, durnam, əylən, xəbər sorayım.
Bizim yurddan nə xəbərlər bilirsiz?
Əylən, durnam, əylən, xəbər sorayım.

Bizim yerdə sərin bulaq axarmı?
Yaz gələndə bənövşələr qoxarmı?
Ala gözlüm seyrəngaha çıxarmı?
Əylən, durnam, əylən, xəbər sorayım.

Bitməzmi ağası bizim bağların,
Əskik deyil hər sür gülü dağların,
Heç olurmu sənin gözəl çağların,
Əylən, durnam, əylən, xəbər sorayım.

Xan Əslimin seyrəngahı harada?
Haqq çatdırsın aşıqları murada;
Sanım durna, nə gəzirsən burada?
Əylən, durnam, əylən xəbər sorayım.

Dərdli Kərəm deyər: hardan gələrsiz?
Xan Əslimin yerin, yurdun bilərsiz,
Görsəz, ona məndən salam deyərsiz,
Əylən, durnam, əylən, xəbər sorayım.

www.azsavlar.com

Kərəm sözün tamam elədi. Baxdı ki, durnalar hey dalbadal gedir, Sofiyə dedi:

– Sofi lələ, görürsənmi, bu durnalar bizim el gedirlər. Qoy bunlarnan elimizə bir xəbər göndərim.

Kərəm bunu deyib, sazını basdı sinəsinə, telləri dilləndirdi, aldı, görək nə dedi:

Durnam, gedər olsan bizim ellərə,
Yaxşı söylə başdan keçən halları.
Qohum-qardaş, dost, müsahib olanlar
Bundan sonra gözləməsin yolları.

Bir çıxaydım eyvanına, köşkünə,
Bir bataydım ənbərinə, müşkünə,
Adı bəlli Əsli xanım eşqinə,
Öldürərlər, durna, töksən telləri.

Kərəm deyər, heç kəs yarın öyməsin,
Əl uzadıb açam yaxa düyməsin,
Heç iyidin oxu daşa dəyməsin,
Yad olmasın mənim kimi elləri.

Söz tamam oldu, yollarına davam elədilər. Bir müddət gedib, günlərin birində Gürsüstan sərhəddinə çatdılar. Baxdılar ki, burada böyük bir oba var. Obanın ahıl-sahılı qabağa çıxdı, salam-kalamdan sora kim olduqlarını, haradan gəlib, hara getdiklərini soruşdular. Kərəm sazı sinəsinə basıb, özünü belə nişan verdi:

Fələk məni bağa bağman eylədi,
Bağman ağlar, bağça ağlar, gül ağlar.
Dost bağına axmaz oldu sularım,
Süsən ağlar, sünbül ağlar, sel ağlar.

www.azsavlar.com

Yarı tapam, xına yaxam əlinə,
Alıb gedəm vətəninə, elinə.
Nə olar ki, sarılaydım belinə,
Kəmər ağlar, qaytan ağlar, bel ağlar.

Tərk eylədim vətənimi, elimi,
Əlimdən aldılar qonça gülümü,
Onunçun qürbətə saldım yolumu,
Oba ağlar, vətən ağlar, el ağlar.

Ördək kimi uçdum göldən-göllərə,
Seyran kimi qaçdım çöldən-çöllərə,
Kərəm deyər: düşdüm bədnam dillərə,
Gələn ağlar, gedən ağlar, yol ağlar.

Söz tamam oldu. Hamı Kərəmə afərin dedi. Sofi yığılanlardan keşişi xəbər aldı, dedilər:

- Axtardığınız keşiş Tiflisdə olur.

Kərəm oradan qalxıb, bir baş Tiflisə gəlməkdə olsun, eşit keşişdən.

Keşiş Gənsədən çıxıb, obaları, ölkələri dolana-dolana gəlib çatmışdı Tiflisə. Buranın knyazının yanına gəlib dedi:

- Mən qızımı bir müsəlman oğlunun əlindən götürüb qaçmışam. İzn ver, sənin ölkəndə yaşayım.

Knyaz keşişə bir ev verdi. Keşiş köç-külfətinən burada qalmaqda oldu. İndi eşit Kərəmdən.

Kərəm gəlib lap şəhərin kənarına çatdı, gördü ki, bir dəstə savan oğlan yaşıl çəməngahda çalıb, oxuyur, oynayır. Bunlar Kərəmi görən kimi ətrafını aldılar.

- Aşıq, gəl bizim üçün bir ağız oxu. Nə qədər pul istəsən verərik.

Kərəm dedi:

- Oxumağına oxuyaram, ansaq biz pul aşığı deyilik. Əgər mənə kömək eləmək istəyirsinizsə soruşduğuma savab verin.

Kərəm aldı, görək nə dedi:

www.azsavlar.com

Ey ağalar, gəlin sizə söyləyim,
İtirdim Əslimi, görən olmadı.
Pərvanələr kimi alışdım, yandım,
Mən tək bu çöllərdə qalan olmadı.

Kim görmüşdü Fərhad ilə Şirini,
Olar da sevdilər biri-birini,
Atdı külüngünü, yardı sərini,
Fərhad kimi yarçun ölən olmadı.

Xürşid öz Mahının dizinə yatdı,
Qənbər Arzusunun tozuna batdı,
Dünyada Şahsənəm murada çatdı.
Aşıq Qərib kimi gülən olmadı.

Ağ Qovaq qız Yürü bəyinin dəngi,
Şah İsmayılın yarı Ərəbzəngi,
Leyla da bir zaman Məsnunun dəngi
Onlara da imdad olan olmadı

Kərəm deyər: dağ döşündə oturdum,
Dərdim əlli ikən yüzə yetirdim,
Loğman həkim kimi sərrah gətirdim,
Mənim dərdlərimi bilən olmadı.

Hamı yerbəyerdən Kərəmi alqışladılar. Sofi bunlardan da Keşişi xəbər aldı, dedilər:

- Aşıq, bizə bir məzəli dastan söylə. Elə dastan olsun ki, əsli olmasın, yalandan düzəlsin. Sonra Keşişin yerini sənə deyək.

Kərəm alıb, görək nə dedi:

Gəzə-gəzə bir milçəyə tuş oldum,
Xənsər ilə tutub kəsdim başını.

www.azsavlar.com

Güsüm çatmadı ki, çəkib aparam,
Yeddi dağın üstə sərdim leşini.

Milçək vızıldadı, uçdu havaya,
Yağın süzdüm üç yüz altmış tavaya,
Yüklədim ətini doxsan dəvəyə,
Xodkar üçün göndərdim mən leşini.

Alıb onu bir meydana atdılar,
Ətin yüz min tümən deyib, satdılar,
Sümüklərin yığıb, körpü çatdılar,
Hesab etdik, iki min il yaşını.

Ölçüb gördüm yeddi qarış dizi var,
Otuz xırmandan da böyük gözü var,
Dərisində yeddi qarış tozu var,
Hesablamaq olmur onun dişini.

Dərisindən çadır qurub oturduq,
Ətin kəsib, on küçəyə yetirdik.
İsfahandan bir minəxor gətirdik,
Açıban ağzını, saydı dişini.

Dırnaqların qırıb, tökdüm dəriyə,
Budlarını yığdıq əlli kisəyə,
Qanadını yelkən çəkdik gəmiyə,
Fil burnundan uzun gördüm qaşını.

Mən görürəm qaranlıqda gələni,
Gəlibəni şirin sanım alanı,
Dərdli Kərəm söylər belə yalanı,
Belə gördüm gözəllərin işini.

www.azsavlar.com

Toplaşanlar Kərəmə afərin söylədilər, keşişin Tiflisdə olduğunu ona xəbər verdilər. Kərəmgil samaatla xudahafizləşib, yola düşdülər. Az getdilər, çox getdilər, Kür çayının kənarına çıxdılar. Kərəm baxdı ki, iki gözəl Kür çayının kənarında səyahət edir. Kərəm sazı sinəsinə mindirdi, görək bu iki gözələ nə dedi:

Silvələnə- silvələnə
Nə gedirsiz qoşa, dilbər?!
Tanrı ayrılıq verməsin
Havadakı quşa, dilbər!

Xoşladım xəsyat, halını,
Ağ üzdə qara xalını,
Görəndə gül samalını,
Könül gəldi soşa, dilbər!

Sevdim sən kimi sonanı,
Qafil oxladın sinəmi,
Gözlərin qanlı haramı,
Qadağa ver qaşa, dilbər!

Bir ox atdım zərnişana,
O da getdi pərişana,
Dedim bəlkə bir yumşana,
Bağrı dönmüş daşa, dilbər!

Heyranıyam Əsli xanın,
Kərəm də olsun qurbanın
Sənin bu dəli dövranın,
Varmaz hərgiz başa, dilbər!

Kərəm sözünü tamama yetirib, qızlardan ayrıldı. Tiflis böyük, bunlar nabələd. Az gəzdilər, çox gəzdilər, gəlib bir qəhvəxanaya çatdılar. Qəhvəxanada

www.azsavlar.com

olanlar ondan xahiş elədilər ki, Gürsüstanı tə`rif eləsin. Kərəm onların sözünü yerə salmayıb, aldı görək nə dedi:

Seyr elədim Gürsüstanın elini,
Elləri var-bizim elə bənzəməz.
Barlı bağçaları, qarlı dağları,
Gülləri var-bizim gülə bənzəməz.

Alimləri yazı yazar, mə`nadı,
Gülləri var-min dərdlərə davadı,
Gözəlləri, məhbubları ə`ladı,
Malları var-bizim mala bənzəməz.

Başlarına keçə papaq qoyallar,
Çağıranda «modi, modi» deyəllər,
Gəlin, qızlar al-yaşılı geyəllər,
Dilləri var-bizim dilə bənzəməz.

Soşqun-soşqun çaylarını keçmişəm,
Sərin-sərin sularını içmişəm,
Kərəm deyər: dilbərlərin seçmişəm,
Halları var-bizim hala bənzəməz.

Bəli, oradan-buradan bir qədər çalıb oxuyannan sonra, elə ki, gesə aralığa gəldi, məslis dağıldı, çayçı Kərəmdən xəbər aldı:

- Aşıq tayfası gəzəri olar. Deyin görüm, haradan gəlib, haraya getmək istəyirsiniz?

Sofi dedi:

- Biz sənin bildiyin aşıqlardan deyilik. Bu aşıq Ziyad xanın oğludu. Atasının vəziri Qara keşişin qızına aşiq olub. Keşiş də qızını götürüb qaçıb. İndi biz diyar-qürbətə düşüb, keşişi axtarırıq.

Çayçı dedi:

- Siz axtardığınız keşiş küflətiynən bizim qonşuluğumuzda olur.

www.azsavlar.com

Kərəm çayçıdan bu xəbəri eşidəndə çox şad oldu. Ayağa qalxdı ki, o saat gedib Əslini görsün, ansaq gesə olduğuna görə Sofigil onu qoymadılar. Çayçı onlara yer saldı. Sofi yerə girən kimi yuxuya keçdi. Amma Kərəm yata bilmədi. Elə bil ki, yorğan-döşəyinə birə doldurmuşdular. Səhərə kimi gözlərinə çimir də gəlmədi. Elə ki, səhər açıldı, Sofini dümsümləyib dedi:

- Sofi lələ, səhərdi, dur!

Bəli, hər ikisi durub şəhərə çıxdılar. Çayçının verdiyi salıq ilə gəlib keşişin evini tapdılar. Sofi keşişin qapısını döydü. Keşiş qapını açdı. Kərəmi görən kimi dil-dodağı qurudu. Sofi dedi:

- Keşiş, sən özün bilirsən ki, Kərəm sənin qızına, qızın da Kərəmə aşıqdı. Gəl sən bizi çox insitmə, Əslini ver Kərəmə. Keşiş əvvəl istədi çığır-bağır salsın. Gördü ki, hay-küy salsa yaxşı olmayasaq, yumuşaqlıqnan dedi:

- Sofi, elədiyim işə mən özüm də peşiman olmuşam. Bir işdi düşüb. Gəlin içəri. Mən qızımı verdim Kərəmə. Ansaq bu gün bizdə qalın, səhər tezdən elə burada toyu elərik, qızı apararsız.

Keşiş qolunu Kərəmin boynuna salıb, üzündən öpdü. Onlara bir otaq verib rahatladı. Özü evdən çıxıb, şəhərin baş keşişinin yanına məsləhətə gəldi. Baş keşiş onun başına gələnlərə qulaq asıb dedi:

- Sən bu yerlərdə qalma! Elə bu gesə qaç, get!

Keşiş burada qalsın, sizə xəbəri verim Kərəmdən. O biri tərəfdən Kərəm axşamı saldı, düşdü keşişin ayin həyətinə. Elə həyətə ayağını qoyan kimi Əsli çıxdı onun qabağına. Kərəmin eşqi soşə gəldi, aldı, görək və dedi:

Sallana-sallana çıxdı qarşıma,
Boyu sərv, yanaqları al Əsli!
Huridə, mələkdə tayı tapılmaz,
Dili şəkər, dodaqları bal Əsli!

Məsməni çəgibdi qələm qaşına,
Ağ ipək çalmanı salıb başına.
Sinə bənzər ahu, seyran döşünə,
Aç qolların, gəl boynuma sal, Əsli!

www.azsavlar.com

Kərəm deyər, yüz il sənə qul olum,
İzn ver qapında rənsbər durum,
Qismət olsun səndən muradım alım,
Sən də mənnən muradını al, Əsli!

İki həsrət bir-birinə sarmaşdılar. Əsli öz başına gələnləri Kərəmə, Kərəm də öz başına gələnləri Əsliyə danışdı. Elə ki, söz gəldi Qara keşişin bu gün Kərəmə verdiyi və`dəyə, Əsli başladı ağlamağa. Kərəm onnan soruşdu:

- Bəs nə üçün ağlayırsan?

Əsli dedi:

- Kərəm san, atam səni aldadır. O məni sənə verən deyil. Qorxum budu, o bu gesə məni burdan qaçırda.

Kərəm dedi:

- Yox, Əsli, o daha verdiyi bu sözdən qalmaz.

Hər iki həsrətkeş görüşüb, bir-birindən ayrıldılar. Kərəm ilə Sofi ürəkləri arxayın gesəni yatmaqda olsunlar, sənə deyim namərd keşişdən.

Keşiş gesəni araya salıb, köç-külfətini yığışdırdı, Ərzruma yola düşdü. Yazıq Əsli nə qədər vurnuxdusa, nə keşişin qorxusundan dad-fəryad eləyə bildi, nə də Kərəmə xəbər çatdıra bildi.

Səhər açıldı. Kərəmlə Sofi gördülər ki, lələ köçüb, yurdu boş, Keşiş yenə də qaçıb. Kərəmin ürəyi qubar elədi, aldı sazı, görək nə dedi:

Dolansın əyyamın, dönsün dövranın,
Qoymadın yetişim murada, fələk!
Qurumaz göz yaşım, açılmaz könlüm.
Düşmüsən məninən inada, fələk!

Səbrinə siz baxın çərxi-qəhharın,
Zülmünü artırdı mən dil-əfkarın.
Səfasın mən çəkdim gül üzlü yarın.
Axır nəsib etdin xoryada fələk!

Əlimdən almısan huri, mələyim,

www.azsavlar.com

Eşq oduna yandırmısan ürəyim.
Axırda səninlə düşər gileyim,
Tökülər nahaq qan arada, fələk.

Kərəm deyər: yarsız burda neylərəm,
Əbəsdi kim bu sözləri söylərəm,
Məhşərdə əlinnən şükuh eylərəm,
Onsuz deyil, yetər imdada, fələk!

Söz tamama yetdi. Sofi dedi:

– Kərəm, ağlamaqdan bir şey çıxmaz. Dur, gedək, xursunlarımızı götürək, keşişin dalınsa yollanaq.

Durub bir baş düşdükləri qəhvəxanaya gəldilər. Samaat onları belə görüb, səbəbini soruşdu. Sofi keşişin onları nesə aldadıb qaçdığınnan danışdı. Kərəmin dərdi təzələndi, aldı, dedi:

Bir od düşdü, ürəyimi teylədi,
Od tutuban sismim, yandım, ağlaram.
Zalım keşiş yenə hiylə eylədi,
Murdar hiylələrin qandım, ağlaram

Könlüm istər gözəllərin mərdinnən,
Qurtarmadım mən bu zülmün dərdinnən
Aman lələ, Əsli köçüb yurdunnan
İndi ona mən inandım, ağlaram.

Həkim yox, loğman yox dərdimi qana
Əriyibdi bağrım, dönübdü qana,
Az qalıbdı Kərəm oddana, yana
Od tutdu bədənim, yandım, ağlaram.

Samaat yerbəyerdən keşişə söyməyə başladı. Dedilər:

www.azsavlar.com

– Sən gəl qal bizim bu yerlərdə. Sənə bəyəndiyin qızı alaq, toyunu eləyək. O qızda nə görübsən ki, əl səmə bilmirsən?

Kərəm sazı döşünə basıb dedi:

Əslim getdi Gürsüstanın elinnən
Mənim burda qalışıma nə dersiz?
İki dilli hərsayının əlinnən
Saralıban soluşuma nə dersiz?

Bayram gələ, xına yaxam dəstimə,
Salam verəm yaranıma, dostuma;
Xəstə olsam, Əsli gəlməz üstümə,
Qərib-qərib ölüşümə nə dersiz?

Məsnun Leyla üçün çəkdi səfanı,
Qərib Şahsənəmlə sürdü səfanı,
Arayıb da tapdım mən bivəfanı,
İndi də ayrılışıma nə dersiz?

Bir zülfünə asılayım dar deyə,
Qonma gülə sarılayım xar deyə,
Mənim burda tuti dillim var deyə,
Gedib-gedib gəlişimə nə dersiz?

Səhər ilə ikindinin arası,
Aldı məni qaşlarının qarası,
Kimsə bilməz nədi dərdim çarası,
Məlul-məlul baxışıma nə dersiz?

Mən Kərəməm, Kərəmliyim bildirdim,
Dostu ağladıb, düşmənimi güldürdüm,
Uzun boylu, xan Əslimi aldırdım,
Arsız-arsız gülüşümə nə dersiz?

www.azsavlar.com

Söz tamam oldu. Kərəm sazla, sözlə dediyi kimi dillə də dedi ki:

- Sağ olun, qardaşlar! Ansaq mən öz Əslimi tapmalıyam.

Sofi xursunu götürdü, samaatla halal-hümmət eləyib yola düşdülər. Şəhərdən çıxıb bir az getmişdilər ki, Gürsüstanın əyri-üyrü sığırları, yolları başlandı. Kərəm dedi:

- Sofi, dayan, xan Əslimi bu yollardan xəbər alım.

Sofi dayandı, Kərəm alıb sazını görək Əsli xanı yollardan nesə xəbər aldı.

Əyrim-üyrüm gedən yollar,
Yollar, Əslimi gördüzmü?
Düşmüşəm yarım izinə,
İzlər, Əslimi gördüzmü?

Əyninə geyibdi saya,
Yanında var bir süt maya,
Sənnən xəbər alım, qaya,
Qaya, Əslimi gördüzmü?

Əslimin keçdiyi yurdlar,
Kərəmin çəkdiyi dərdlər,
Qoyunları yeyən qurdlar,
Qurdlar, Əslimi gördüzmü?

Az getdilər, üz getdilər, dərə, təpə düz getdilər, günlərin birində bir usa dağın ətəyinə çıxdılar. Baxdılar ki, bu dağın başı qar, ətəkləri isə çəmənlik, bağ-bağçadı. Təzəsə dağın gədiyindən aşmaq istəyirdilər, duman, çən bunları elə qapladı ki, yolu itirdilər, bilmədilər hara getsinlər. Kərəm gördü çovğun bunları öldürəsək, dedi:

- Amandı, Sofi qardaş, mənim sazımı ver. Bura da ölüb, qurd-quşa yem olasağıq. Yarıma çatmayasağam.

Sofi sazı verdi. Aldı Kərəm, görək nə dedi:

www.azsavlar.com

Sənə deyim, Soltan dağı,
Nə dumandı başın sənin?!.
Çiskin tökər, duman çökər,
Heç getməzmi qışın sənin?!

Dörd bir yannan bəst olmusan,
Dərdəmi tək məst olmusan?!
Sümlə dağdan üst olmusan,
Nə usadı başın sənin?!

Əskik olmaz qarın, yağar,
Buludlar bir-birin qovar,
Sabah günəş sənə doğar,
Səvahirdi daşın sənin.

Alt yanın bağ ilə bostan,
O bir yanın gül-gülüstan,
Ayırdılar məni dostdan,
Ötər qərib quşun sənin.

Kərəm deyər: öldüm, itdir,
Bu fani dünyadan getdim;
Qosalardan sual etdim,
Kimsə bilməz yaşın sənin.

Kərəm sözünü tamama yetirdi. Dağın başındakı duman çəkilib getdi, çovğun yatdı. Kərəmgil yola davam edib, dərələrdən sel kimi, təpələrdən yel kimi gedib, bir çobana rast oldular. Kərəm çobannan soruşdu:

- Burdan bir keşiş keçdimi?

Çoban dedi:

- Aşıq, haman keşiş Xob vilayətinə tərəf getməyin binasın qoydu.

Kərəm baxdı ki, öz dağları uzaqdan görünür, ürəyi qubar elədi, aldı, görək nə dedi:

www.azsavlar.com

Gəlib bahar, yaz ayları,
Sular axar indən belə.
Hər tərəfdən tuti, qumrü
Soşur, oxur indən belə.

Bülbül ötər həzin-həzin,
Sənnətə bənzər ilk yazın,
Bənövşə, çiçək yer üzün
Əlvan elər indən belə.

Ağaslar geyər donunu,
Haqqa çevirər yönünü,
Dərdli Kərəm vətənini
Anar, sızlar indən belə.

Söz tamama yetdi. Kərəmgil yola düşdülər. Gesə-gündüz yol getdilər. Bir say kənarına çatdılar, gördülər qız-gəlinlər paltar yuyurlar. Bunların içərisində bir gözəl gəlin var, gün kimi işıq verir. Kərəmin eşqi sövşə gəldi, aldı, görək gəlinə nə dedi:

Gedərikən bir gəlinə tuş oldum,
Yolçunu yolunnan eylər bu gəlin.
Görsək, niqabını atdı üzünnən,
Yolçunu yolunnan eylər bu gəlin.

Mənim Əslim sənnətdəki huridi,
Bir ah çəksəm dağı, daşı əridi;
Gözəllikdə huri, mələk, pəridi,
Yolçunu yolunnan eylər bu gəlin.

Bir ah çəksəm dağlar, daşlar əriyər,
Nədi bu səndəki o siyah tellər,

www.azsavlar.com

Xınalı barmaqlar, o nazik əllər,
Yolçunu yolunnan eylər bu gəlin.

Kərəm çəkər yar usundan zilləti,
Bivəfa dost heç eyləməz mürvəti,
Üzün görən neylər dünya ləzzəti?
Yolçunu yolunnan eylər bu gəlin.

Bənzər Əslim sənnətdəki huriyə,
Ah çəkəndə dağlar, daşlar əriyə,
Dərdli Kərəm bu yollarda çürüyə,
Yolçunu yolunnan eylər bu gəlin.

Keşişi qız-gəlinlərdən soruşdular. Qızlar keşişin köç-küflətlə çaydan keçib getdiyini ona xəbər verdilər. Kərəm ayrılıb getməyə başladı.

Az getmişdilər, çox getmişdilər. Kərəmin halı dəyişildi, ürəyi döyünməyə başladı, gözləri qaraldı. Ürəyində dedi: "Əslimə çatmayasağam, ölüb, qürbət ellərdə qalasağam". Aldı, halına münasib görək nə dedi:

Haldan hala düşən viran könlümün
Hər məhləsində bir sahan əyləşmiş.
Gah şah, gəda olur, gah dana, nadan,
Gah hər məhləsində zindan əyləşmiş

Bir məhəlləsində yeddilər, beşlər,
Bir məhəlləsində bəzirgan işlər,
Bir məhəlləsində doqquz dərvişlər,
Bir məhəlləsində piran əyləşmiş.

Bir məhəlləsində sanan san eylər,
Bir məhəlləsində gül fəğan eylər,
Bir məhəlləsində bülbül qan eylər,
Bir məhəlləsində gülşən əyləşmiş.

www.azsavlar.com

Bir məhəlləsində səmalın görəm,
Bir məhəlləsində güllərin dərəm,
Bir məhəlləsində biçarə Kərəm,
Bir məhəlləsində sanan əyləşmiş.

Söz tamama yetdi. Yola düşüb, gesəni gündüzə qatıb, Ballısaya gəldilər. Onların yanına çox adam toplandı. Sofi adamlardan keşişi soruşdu. Bir nəfər dedi:

– Ay sanım, sizə nə olub ki, bir qızın dalına düşübsünüz? Məgər dünyada qız yoxdu? O olmasın, başqası olsun.

Aldı Kərəm, dedi:

Ay ağalar, xan Əslimdən ayrıldım,
Məni öldürməli, döyməli deyin!
Gesə-gündüz ah edibən yanaram,
Məni öldürməli, döyməli deyin!

Birsə dəfə xatirini sormadım,
Keçdi ömrüm, muradına irmədim,
Fürsət əldə ikən dəmlər sürmədim,
Məni öldürməli, döyməli deyin!

Əlimnən aldırdım gözü alanı,
Onun üçün tərk eylədim siləni,
Başıma salmışam bunsa bəlanı,
Məni öldürməli, döyməli deyin!

Mən Kərəməm, eşq badəsin içirdim,
Bu sevdanı öz başımdan keçirdim,
Hayıf ki, Əslimi əldən uçurdum,
Məni öldürməli, döyməli deyin!

www.azsavlar.com

Kərəm sözünü tamama yetirdi. Baxdılar ki, bu doğrudan haqq aşığıdı. Keşişgilin getdiyi yolu onlara göstərdilər. Kərəmgil gesəni orada qalıb, səhər tezdən yola düşdülər.

Bir az getmişdilər, sərin bir meh başladı. Meh qabaq tərəfdən əsirdi. Lap onların üzünə vururdu.

Kərəm dedi:

- Sofi, dayan, mən xan Əslimi bu badi-səbadən xəbər alasağam.

Sazı köynəyindən çıxarıb, basdı bağrına, dedi:

Əylənmir ki, yardan xəbər sorayım,
Əsib-əsib gedən badi-səba hey!..
Qırılsın baisin qolu, qanadı,
Heç kimsə düşməsin yardan sida hey!..

Yudum dolbəndimi, bəyaz eylədim,
Sildim könül pasın, ayaz eylədim,
Mən qanlı fələyə niyaz eylədim,
Fələk mənə verdi çoxlu səfa hey!..

Durmayuban axır çeşmimin yaşı,
Axdığı yerlərdə əridir daşı,
Belə imiş qanlı fələyin işi,
Nə şah bilir, nə xan, nə də gəda hey!..

Mən Kərəməm, xoryatlara tay oldum,
Bivəfa yar sevdim, əsəb bay oldum,
Ömür üzdüm, gün çürütdüm, zay oldum,
Məni boşaltdılar qabdan qaba hey!..

Bir az oturdular. Dinslərini alıb, yorğunluqlarını çıxartdıqdan sonra durub getməyin binasına qoydular. Az getdilər, çox getdilər, bir şəhər xarabalığına çıxdılar. Kərəm dayanıb dedi:

www.azsavlar.com

– Sofi lələ, bir zaman varımış ki, bu şəhərdə adamlar dövran sürürmüş. Dayan, soruşum, görüm bu şəhər niyə xaraba qalıb? Adamları nesə olub?

Aldı Kərəm görək xaraba şəhərə nə dedi:

Səyyah olub bu aləmi gəzərkən
Rast gəlmişəm bu viranın daşına.
Söylə viran, nə zamannan bərisən?
Nə gəlmişdi, nə gələsək başına?

Kərəmin sözlərindən viran dilə gəlib dedi:

Həzrət Nuhun zamanınnan bəriyəm,
Əmr-haqla nələr gəldi başıma...
Başıma gələni söyləyim sənə
Gör nə zəhər qatılıbdı aşıma.

Aldı Kərəm:

Kim eşitsə sənin ah ilə zarın,
Tərk eləyər əldə olanın, varın,
Nöçün xarab oldu çarsı-bazarın,
Ağıl irməz o xudanın işinə.

Aldı viran:

Üç yüz altmış çeşmələrim axardı,
Gözəllərim seyrgaha çıxardı,
Xanımlarım lə`lü gövhər taxardı,
Baxmazmısan xan yerində daşıma.

Aldı Kərəm:

www.azsavlar.com

Dərdli Kərəm sənə viran söylədi,
Söylə, iyidlərin fələk neylədi?
Kimlər gəlib səni viran eylədi?
Fələk niyə daşın saldı başına?

Aldı viran:

Çoxlu iyidlərim vardı burada,
Kimi saz çalardı, gəzib orada,
İndi viran olub, qaldım arada,
Viranam, onları çəkdim döşümə.

Kərəm sözünü-tamam eləyib, getməyin binasın qoydu. Gedib, gedib, axşam çağı Çaloba deyilən bir yerə çıxdılar. Kərəm hər sür ağasdan, gülnən dolu, lalə zar bir bağa girdi. Bağın içində bir dəstə qız çalıb, oxuyub, oynayırdı. Kərəm bu qızların içində -Əsliyə bənzər bir qız gördü, dedi:

- Sofi, dayan bir qatar söz deyim, bu qız mənim xan Əslimə bənzəyir.

Kərəm ürəyi dəmirçi kürəsi kimi alışıb yana-yana bu qıza dedi:

Gözəllər çıxıblar seyrə,
Birisi Əslimə bənzər.
Al geyibən sallanışı,
Yerişi Əslimə bənzər.

Kərəm belə deyəndə haman qız qulas saçlarını sinə sazı eləyib, görək Kərəmin bu sözünün müqabilində nə dedi:

Uzaq eldən gələn, aşıq,
Sənin Əslin mən deyiləm,
Çoxun dərdə salan, aşıq,
Sənin Əslin mən deyiləm.

Aldı Kərəm:

www.azsavlar.com

Eşqin badəsini içdim,
Bulanıq çaylardan keçdim,
Bir qız gördüm, dərdə düşdüm.
Duruşu Əslimə bənzər.

Aldı qız:

Sözünü qanmışam əzəl,
Bağıma dəyməyib xəzəl,
Hayıstana getdi gözəl,
Sənin Əslin mən deyiləm.

Aldı Kərəm:

Mənə müştaq qürbət ellər,
Göz yaşımı kimlər silər?
Kərəm ağlar, rəqib gülər,
Gülüşü Əslimə bənzər.

Aldı qız:

Sənin axtardığın Əsli,
Qara qaşlı, qara gözlü,
Mənim adım Xanımnazdı,
Sənin Əslin mən deyiləm.

Söz tamam oldu, Kərəm keşişi ondan xəbər aldı qız dedi:

- Sənin axtardığın keşiş bu gün köç-külfətinən buradan köçüb, günçıxan tərəfə getdi.

Kərəm bu sözü qızdan eşidən kimi sazı sinəsinə basıb, görək Sofiyə nə dedi:

www.azsavlar.com

Durma, gedək, Sofi lələ,
Yenə Əslim köç eyləyib.
Qan ağlaram bunnan belə
Yenə Əslim köç eyləyib.

Əslim elindən köçübdü,
Almalı dağdan keçibdi,
Daşbulaxdan su içibdi,
Yenə Əslim köç eyləyib.

Yardan mənə yara dəymiş,
Heç düzəlməz bu müşkül iş,
Onla belə Qara keşiş,
Yenə Əslim köç eyləyib.

Sofi, gəl eylə söyləmə,
Bağrımın başın teyləmə,
Gedirəm, yoldan eyləmə,
Yenə Əslim köç eyləyib.

Qarşımızda qarlı dağlar,
Könül məhəbbəti çağlar,
Əsli köçüb, Kərəm ağlar,
Yenə Əslim köç eyləyib.

Kərəmgil oradan da qalxıb, bir nesə gün yol gəldikdən sonra gəlib bir kəndə çıxdılar. Baxdılar ki, burada toy var. Kərəmin rəngi gül yarpağı kimi soldu.

Sofi xəbər aldı:

- Kərəm, sənə nə oldu?

Kərəm dedi:

- Zalım keşiş Əslini ərə verib, bu toy da onun toyudu.

Sofi dedi:

- Gəl dalımsan, allah kərimdi.

www.azsavlar.com

Sof i Kərəmi toy məslisinə apardı. Məslis Kərəmi keçirdi yuxarı başa. Xörək yeyənnən sonra dedilər:

- Aşıq, bir az oxu, ürəyimiz açılsın.

Kərəm sazını əlinə aldı, ayağa qalxıb çalmaq istəyəndə gözü o biri otağa sataşdı, gördü bir gəlin oturub taxt üstə, qızlar da ona zinət verir, yəqin elədi ki, bu Əslidi. Dedi:

Çıxar taxta, divan eylər,
Əsli, qaşların, gözlərin.
Gözümdən qan rəvan eylər,
Əsli, qaşların, gözlərin.

Şah gimi mətləb bitirər
Hökmün yerinə yetirər,
Dilsizi dilə gətirər,
Əsli, qaşların, gözlərin.

Firqətin məni yandırar,
Dağı, daşı dolandırar.
Qapı-qapı diləndirər,
Əsli, qaşların, gözlərin.

Havada şahinə bənzər
Yerdəki laçına bənzər,
Göydə göyərçinə bənzər,
Əsli, qaşların, gözlərin.

Gah ağladar, gah güldürər,
Gah gözəlliyin bildirər;
Axır Kərəmi öldürər,
Əsli, daşların, gözlərin.

www.azsavlar.com

Söz tamama yetdi. Hamı Kərəmin bu xoş avazına əhsən söylədi. Bir nəfər Kərəmə dedi:

– Ey aşıq, gəl qal bizim eldə, aşıqlıq elə, ev-eşik sahibi ol. Bizim ellər qərib sevəndi.

Kərəm belə eşidəndə dedi:

– Ağalar, qulaq asın, bir qatar da sözüm var, deyim.

Dedilər:

– Buyur!

Kərəm dedi:

Tək birsə yarımı mənə versələr,
Bu fani dünyada malı neylərəm?
Bir imdad olursa mövladan olsun,
Qeyrinin verdiyi malı neylərəm?

Usa dağ başında tərlanlar süzər,
Göllərdə yaşılbaş zonalar üzər,
Əslinin yanağın bir süt xal bəzər,
Qeyrinin verdiyi xalı neylərəm?

Kərəm deyər: mən nə idim, nə oldum.
Əslimin eşqindən saraldım, soldum,
Sismim tük gətirdi, Məsnuna döndüm,
Əslisiz mən sah-səlalı neylərəm?

Söz tamam oldu. Kərəmin dediyinnən məslis əhli bir şey başa düşmədi. Sofi işi belə görəndə dedi:

– Qardaşlar, bu Ziyad xanın oğludu. Öz vəzirləri Qara keşişin qızına aşıq olub. Qız da buna aşıqdı. Keşiş qızını buna vermək istəməyib, götürüb qaçıb. Bizə dedilər ki, keşiş burada olur. Biz də buraya gəlmişik. Kərəm elə bildi ki, toy onun sövgülüsünün toyudu.

Toybəyi dedi:

www.azsavlar.com

– Aşıq, bu başqa adamın toyudu. Sənin axtardığın keşiş dünən buradan keçib getdi.

Kərəmlə Sofi gesəni burada qalıb, səhər tezdən durub yola düşdülər. Onlar getməkdə olsunlar, bu tərəfdən göydə bir qatar durna göründü.

Kərəm aldı sazını, görək durnalara nə dedi:

Durna, gedərsiz haraya,
Mənnən yara salam deyin!
Görsəz əgər butam ağlar,
Dönüb yara salam deyin!

Yolunuz gedir Ağdaşa,
Qarlı dağlar aşa-aşa,
Həm qohuma, həm qardaşa,
Həm diyara salam deyin!

Durna, telin şana-şana,
Həm o yana, həm bu yana;
Alın sizə bir nişana
Verim, yara salam deyin!

Dad seyrağıbın əlinnən,
Aşıq dağların belinnən,
Dərdli Kərəmin dilinnən,
Durnam, yara salam deyin!

Kərəm sözünü müxtəsər eylədi, yola davam elədilər. Bir müddət yol gedib, bir obaya çatdılar. Kərəm obanın kənarında bir gözəl qız gördü. Bu qız o qədər gözəl idi ki, gün kimi hər tərəfə işıq salırdı. Qız keçib getdi. Bir dəstə ahıl-sahıl Kərəmin ətrafına toplandı. Kərəm sazı sinəsinə basıb dedi:

Sizin eldə mən bir gözəl görmüşəm,
Yoxu düşüb Gürsüstanın elinə.

www.azsavlar.com

Bü lbül kimi şirin-şirin danışır,
Bal tökülür dəhanından dilinə.

Qədir mövlam verib xub samalını,
Onu sevən neynər dünya malını,
Qurşayıb kəmərlə insə belini,
Boyu bənzər usa sərvin dalına.

Kərəm deyər mənim yarım insədi,
Dodaqları yarı açmış qonçadı,
Sünbül teli topuğundan usadı,
Bir telin verməRəm dünya malına.

İnsidi, mirvarı, sədəf dişləri;
Qüdrətdən çəkilib kaman qaşları,
Dal gərdəndə qulas-qulas saçları
Sarmaşır, dolanır insə belinə.

Mən Kərəməm, gesə qıllam zarımı,
Haqq sanım almasın, çəkim çörini,
Yuxarıdan xəbər aldım yarımı,
Dedilər köçübdü Bayan elinə.

Kərəm sözü tamam elədi. Sofi adamlardan keşişi xəbər aldı. Savanlar keşişin Qarsa getdiyini ona xəbər verdilər. Kərəm yola rəvan olub, Qarsa tərəf getməyin binasını qoydu. Yolda yenə-gördülər bir qatar da durna gedir. Kərəm Sofiyə dedi:

- Sofi lələ, qoy bu durnalardan da bir söz soruşum.

Aldı Kərəm, görək durnalara nə dedi:

Göy üzündə bölük-bölük durnalar,
Nədi sizin əhvalınız, halınız?
Bir ərzi-hal yazım, yara yetirin,

www.azsavlar.com

Do st yanına düşər isə yolunuz.

Göydə şahin, şonqar, görüb çaşarsız,
Ol usa dağları nə sür aşarsız?
Ovçu görən kimi qanad açarsız,
Qışda qaramandı sizin eliniz.

Dərdli Kərəm deyər: uğradım dərdə,
Sanım qurban olsun mərd oğlu mərdə,
Yazıq durna, nə gəzərsən bu yerdə?
Yoxmu sizin vətəniniz, eliniz?

Az getdilər, çox getdilər, günlərin birində gedib Qars şəhərinə çatdılar. Burada bir qarıya qonaq oldular. Adamlar hər tərəfdən tökülüb gəldilər. Qonağa xoş gəlmisiz dedilər, onların əhvalını sordular. Aldı Kərəm, toplaşanların sualların belə savab verdi:

Hey ağalar, nesə olur
Halı yardan ayrılanın?
Axır düşər qürbət elə
Yolu yardan ayrılanın.

Qərənfillər tutmaz imiş,
Gül tikənsiz bitməz imiş,
İşə, güsə getməz imiş
Əli yardan ayrılanın.

Şahinlər göyə çəkilir,
Durnalar gölə tökülür,
On beş yaşında bükülür
Beli yardan ayrılanın.

Kərəm qosalar, deyərlər,

www.azsavlar.com

Bu yerdə ölər, deyərlər,
Dinməz, lal olar deyərlər-
Dili yardan ayrılanın.

Adamlar Kərəmə dedilər:

- Aşıq, arzun nədi? Bizdən nə xələt istəyirsən?

Kərəm dedi:

- Mən xələt alan aşıqlardan deyiləm. Sizə bir qatar söz oxuyasağam, könlünüz şad olsun.

Aldı Kərəm, dedi:

Qədir mövlam, budu səndən diləyim,
Bu gələn qışımız bahar, yaz ola.
Gündə otuz iki dövran eyləyə,
Əksinə çevrilib boran, tez ola.

Gündə min toyuğum yumurta sala,
Yaxşı katib gərək hesabın ala,
Min bir qara qarğa göyərçin ola,
Bir dam dolu ördək ilə qaz ola.

Min səfinəm dəryalarda qışlaya,
Qırx qulunlu min qısrağım kişnəyə,
Yanında iki yüz çoban işləyə,
Hər bir sürüsündə min beş yüz ola.

Dəli könlüm eşq oduna qalana,
Hey ağalar, sözüm yadda saxlana,
Doqquz tövlə atım hazır bağlana,
Bir-iki tovla da xam yağız ola.

Dərdli Kərəm deyər: dünyanın işi,
Gözümnən axıtdım hey qanlı yaşı,

www.azsavlar.com

Ta b u qədər mala maliksə kişi,
Bir əli İranda safi üz ola.

Sofi bunlardan da keşişi soruşdu. Dedilər:

- Keşiş buradan keçib, Bayazıda getdi.

Kərəmlə Sofi gesəni orada qaldılar, səhər tezdən yola düşüb getməyə başladılar. Kərəm dağ ətəyi ilə gedirdi. Gördü bu yerdə o qədər turas, kəhlik var ki, o tərəfə-bu tərəfə uçuşurlar. Birdən birə Kərəmi halı pərişan oldu. Sazı sinəsinə basıb, halına münasib görək nə dedi:

Aman fələk, kömək eylə bu gündə,
Nagah yerdə gəldi aldı dərd məni!
Gesə-gündüz oda yandım, alışdım,
Tutdu, yolum-yolum yoldu dərd məni!

Qürbət eldə usa dağlar aşalı,
Ah etdiksə qara bağrım deşəli,
Mən Əslimdən ayrı düşdüm, düşəli,
Dəlik-dəlik etdi, dəldi dərd məni.

Fələk mənim ilə inad eylədi
Qəm ilə hisrandı töhfən, söylədi,
Kəskin qılısıyla bağrım teylədi,
Bölük-bölük etdi, böldü dərd məni.

Gesə gündüz kəsməz gözümün yaşı,
Saldı qanlı fələk başıma daşı,
Ərzrum dağında keçirdim qışı,
Axır çöldən çölə saldı dərd məni.

Bilməm xiyalımdı, yoxsa duş kimi,
Gəldi keçdi boran kimi, qış kimi,
Dərdli Kərəm yuvasında quş kimi,

www.azsavlar.com

Tutdu, yolum-yolum yoldu dərd məni.

Söz tamam oldu, yollarına davam edib, mənzilbəmənzil axırda gedib, Altuya çıxdılar. Burada da xəbər tutdular ki, keşiş Bayazıda gedib. Bir qədər çörəkdən-zaddan yeyib, Bayazıda tərəf getməyin binasın qoydular.

Az getdilər, çox getdilər, Bayazıdın yanından bir dəstə qıza rast gəldilər. Kərəm baxdı, qızların içində bir qız var ki, misli, bərabəri yoxdu. Kərəmin ağlı başından çıxdı, aldı sazı, görək nə dedi:

Sofi lələm, bu gün bir gözəl gördüm,
Qüdrətdən çəkilib qara qaşları.
İstədim ki, nazlı yarı dindirəm,
Aşıq öldürməkdi, bildim, işləri.

Nə gözəl bəzənib könül sonası,
Taxtı-Süleymandı yarın sinəsi,
Min naz ilə bəsləyibdi anası,
Dal gərdəni bürüyübdü saçları.

Kərəm deyər: dürlü-dürlü halı var,
Yanağında dənə-dənə xalı var,
Ağzı şəkər, dodağında balı var,
İnsə sədəf düzülübdü dişləri.

Söz tamama yetdi. Yola düşüb bir mənzil getib Bayazıda çatdılar. Kərəm şəhərin kənarında dayandı. Dönüb bir gəldiyi yola baxdı, sazı döşünə basıb dedi:

Sofi qardaş, üç məmləkət keçirdik,
Biri İran, biri Turan, bir Gilan.
İgidin başına üç dövlət qonar,
Biri ağıl, biri gənslik, biri şan.

Keşişin etdiyi belə də qalmaz,

www.azsavlar.com

İki məhbub qəlbin o saya salmaz,
Bu dünya üzündə üç şey zay olmaz:
Bir yaxşılıq, biri elm, biri nan.

Dərd, qəm əlindən mən də bezaram,
Bu dərdləri qələm alıb yazaram,
Çox yerləri innən sora gəzərəm,
Biri Tiflis, biri Bayazıd, biri Van.

Kaş ki, Kərəm muradına irəydi,
Qismət olub, yarın üzün görəydi,
Qədir mövlam mənə üç dərd verəydi:
Biri alış, biri tutuş, biri yan.

Kərəm sözünü tamam eləyib, yol başladı. Gəlib, gəlib, Van şəhərinə çatdılar. Şəhərin kənarında Kərəm dayandı. Adamlardan keşişin Ərdahana getdiyini bilib, yola düşdülər, uzaq yolu yaxın edib Ərdahana çatdılar. Əsli Kərəmin yadına düşdü, aldı, görək nə dedi:

Bizim eldən sürdüm, bura gətirdim,
Bu dağlardan aşan bir sonam təkdi.
Çiskin oldu, boran oldu, itirdim,
Bu dağlardan aşan bir sonam təkdi.

Enər yerdə duman çiskini bəslər,
Aşıq olan öz mə`şuqunu səslər,
Pis gündə dostunu atmaz mərd kəslər,
Bu dağlardan aşan bir sonam təkdi.

İtirdim Əslimi durmaz, araram,
Kəsildi səbirim, həm yoxdu çaram,
Mən Kərəməm, eşq oduna yanaram,
Bu dağlardan aşan bir sonam təkdi.

www.azsavlar.com

Kərəm adamlardan keşişi soruşdu. Adamlar keşişin dünən keçdiyini xəbər verdilər. Bunlar yola düşüb, bir müddət yol getdilər. Bir dağın ətəyində bunların qabağına qırx haramı çıxdı, onları hər tərəfdən araya aldılar. Kərəm əhvalı belə görəndə sazı götürüb dedi:

Gesə-gündüz zarı-zarı ağlaram,
Məni vətənimə göndər, ya rəbbi!
Bu dünyaya gələn getmək üçündü,
Buradan qulunu qurtar, ya rəbbi!

Ya rəbbi, sən saxla könlümü qəmdən,
İtirdim ağlımı, san çıxmaz təndən,
Öldürərlər məni, yar gedər əldən,
Mənim halım sənə yetər, ya rəbbi!

Bu Kərəmi eşq oduna yandırman,
Sevdiyim qonçayı məndən saldırman,
Hey ağalar, elləri də güldürmən,
Qəlbinə mərhəmət yendir, ya rəbbi!

Haramılar onları öldürməyib, soruşdular:

- Siz kimsiniz, hara gedirsiniz?

Kərəm dedi:

- Mən Ziyad xanın oğluyam. Qara keşişin qızına aşıq olmuşam. Keşiş qızını götürüb qaçıb. Onun dalına düşmüşəm.

Haramılar bir-birinin üzünə baxıb dedilər:

- Bu haqq aşığıdı. Var get, aşıq, allah səni muradına çatdırsın.

Kərəmlə Sofi bir qədər getdilər, bir şəhərə yaxınlaşanda Kərəm dayandı. Sofi dedi:

- Niyə dayanmısan?

Kərəm dedi:

- Bilirəm, keşiş burda da yoxdu.

www.azsavlar.com

Sofi çox dedi, Kərəm az eşitdi, yerindən tərpənmədi. Sofi naəlas Kərəmi orada qoydu, özü xəbər tutmaq üçün şəhərə getdi. Kərəm qaldı tək, qəm-qüssə onu suğladı, sazı döşünə basıb dedi:

Qəlbi havaynan uçarsan,
Endirəydim, könül, səni.
Budaq-budaq gül dalına
Qonduraydım, könül, səni.

Usa dağlar usa olur,
Gündüz keçər, gesə olur,
Gör ayrılıq nesə olur,
Qandıraydım, könül, səni.

Usa dağdan aşıraydım,
Vətəninnən köçürəydim,
Qürbət elə düşürəydim,
Yandıraydım, könül, səni.

Ördəyi ovlarlar göldə,
Şahini bəslərlər qolda,
Bəzirgan keçdiyi yolda
Endirəydim, könül, səni.

Dərdli Kərəm qan ağlıyar,
Ürəyin çarpaz dağlıyar,
Yaz, baharı yas saxlıyar,
Güldürəydim, könül, səni.

Söz təzəsə tamam olmuşdu ki, Sofi gəldi, keşişin orada olmadığını xəbər verdi. Kərəmin ürəyi dəmirçi kürəsi kimi yanmağa başladı. Sazı döşünə basdı, üzünü yollara tutub dedi:

www.azsavlar.com

Qasid yardan yaman xəbər gətirdi,
Mənə nə əsayib hal oldu bu gün.
Bir olan dərdimi yüzə yetirdi,
Yandı qara bağrım, kül oldu bu gün.

Məsnun kimi gəzdim səhranı, dağı,
Fələk şərbətimi eylədi ağı,
Əydi qamətimi Əsli fərağı,
Tutuldu dillərim, lal oldu bu gün.

Mən Kərəməm, neyləmişəm, neyləyim,
Xənsər alıb, bağrım başın teyləyim.
Üz tutub qürbətə səfər eyləyim,
Qarlı dağlar mənə yol oldu bu gün.

Sofi gördü ki, Kərəmin halı çox pərişandı. İstədi ona təsəlli versin, dedi:
- Əzizim, gənə nə oldu sənə?
Kərəm sazı basdı döşünə:

Sofi, nə sorursan mənim halımı?
Yardan ayrılanda şad olmaz könül.
Leylisin itirmiş Məsnuna döndüm,
Hər gesə papağı tas olmaz könül.

Bir dəm səyyah olur, qılıns qurşanır,
Bir dəm turab olub, yerə döşənir,
Bir dəm haqdan qorxu çəkir, üşənir,
Bir dəm padşahnan bas olur könül.

Bir dəm göldə bitən qarğı, qamışdı,
Bir dəm bağçalarda dürlü yemişdi,
Bir dəm qızıl olur, bir dəm gümüşdü,
Bir dəm paslanır da, tuns olur könül.

www.azsavlar.com

Bir dəm piyadadı, bir dəm atlanır,
Bir dəm şəkər olur, bir dəm dadlanır,
Bir dəm olur hər səfaya qatlanır,
Bir dəm zəhərdən də ası olur könül.

Bir dəm abdal olur, girir şallara,
Bir dəm dəllal olur, düşür dillərə,
Bir dəm yolçu olur, gedir yollara,
Bir dəm keçənlərdən bas alır könül.

Kərəm deyər: axırına irilməz,
Ərəb at yorulur, könül yorulmaz,
Könül bir saraydı sınar, hörülməz,
Əzəli, sorası köç olur könül.

Kərəm sözü qurtarıb, ayağa qalxdı, yenə də getməyə başladılar. Gethaget, bir axşam gözəl bir kəndə gəlib çıxdılar. Elə Kərəmi çiynində saz görsək kənd əhli töküldü, onları hörmətnən, izzətnən bir evə apardılar. Bəli, qonaqlar yedilər, içdilər, oradan-buradan söhbət elədilər. Kərəmdən bir neçəsi oxumağını xahiş elədi. Kərəm ayağa qalxdı, sazı döşünə basdı, dedi:

Ay həzarat, Əslim getdi əlimdən,
Qaldım burda ahu-zarın içində.
Bağı tutdu şeyda bülbül naləsi,
Bülbül bağrı yandı xarın içində.

Seyrağıbın fitnəsinə inandım,
Firqət nə olduğun sonradan qandım.
Yarın həsrətinnən alışdım, yandım,
Piltətək qovruldum narın içində.

Kərəməm, nesoldu ulusum, elim,

www.azsavlar.com

Yar, yar söyləməkdən lal oldu dilim,
Xan Əslimdən ayrı büküldü belim,
Qaldım namus ilə arın içində.

Məslis əhli Kərəmin belə yanıqlı-yanıqlı oxumağından pərişan olub, Sofidən soruşdular:

- Bu aşıq haralıdı? Niyə qəmli-qəmli oxuyur?

Sofi bütün əhvalatı əvvəldən axıra məslis əhlinə danışdı. Sofinin bu danışmağından Kərəmin ürəyi bir azda od tutub yanmağa başladı. Sazı döşünə mindirib dedi:

Ay ariflər, gəlin sizə söyləyim,
İstəkli dost mənnən aralı düşdü.
İllər həsrətiyəm, aylar ayrısı,
Sinəm bayğu kimi yaralı düşdü.

Yeniyetmə, on üç, on dörd yaşında,
Eybi yoxdu kipriyində, qaşında,
Axşam, sabah bulaxların başında,
Yadıma dağların maralı düşdü.

Kərəməm, yollarım toz, qubar oldu,
Boran oldu, çoğun oldu, qar oldu,
Dost bağında heyva oldu, nar oldu,
Bu il bizim bağlar qoralı düşdü.

Kərəm sözü qurtarıb yola düşdü, Sofi də onun dalınsa. Az getdilər, üz getdilər, gedib bir çayın kənarına çatdılar. Kərəm baxdı ki, sağ tərəf qaya, sol meşə, qabaq da çaydı. Dayanıb, Sofiya dedi:

- Sofi lələ, əylən bu yerlərdən Əsli xanı soruşum, bəlkə bunlar bizə onun yerini dedilər.

Sofi dayandı. Aldı Kərəm görək qayadan, meşədən, çaydan Əslini nə sür soruşdu:

www.azsavlar.com

Səndən xəbər alım, ay sarı qaya,
Mənim Əslim buralardan keçdimi?
Mübarək kölgənlə salırsan saya,
Mənim Əslim buralardan keçdimi?

Sarı qaya dilə gəlib, aldı, görək savabında nə dedi:

Sənə xəbər verim aşıqlar xası,
Sənin Əslin burdan gəldi də getdi.
Yanında idi atası ilə anası,
Ləpirin üzümə saldı da getdi.

Aldı Kərəm:

Səndən xəbər alım, ay qara meşə,
Qələmi qüdrətdən çəkilmiş qaşa,
Bürümüsən dağa, daşa bənövşə,
Mənim Əslim budalardan keçdimi?

Meşə də dilə gəlib, Kərəmin savabında dedi:

Yarın saldı səni olmazın qəmə,
Dayanmazmı yaxşı iyid bu dəmə?
Günəş kimi qondu mənim sinəmə,
Əsli məndən bir gül aldı da getdi.

Kərəm üzünü tutdu çaya, dedi:

Abi-həyat kimi daim axarsan,
Haqqın samalına hərdən baxarsan,
Dolana-dolana evlər yıxarsan,
Mənim Əslim buralardan keçdimi?

www.azsavlar.com

Say da dilə gəlib, Kərəmə belə savab verdi:

Kərəm saxlar onun həmişə yasın,
Yanına almışdı ata-anasın,
Həm içib həmi də doldurdu tasın,
Atların suyuma saldı da getdi.

Söz tamama yetdi. Kərəm o yana, bu yana baxıb, gördü çayın üstündə bir körpü var. Gəldi körpünün yanına. Sazı döşünə basdı, üzün tutdu körpüyə, aldı, görək nə dedi:

Yolum gəldi sənə çıxdı,
Körpü, Əslimi gördünmü?
Seyrağıblar məni yıxdı,
Körpü, Əslimi gördünmü?

Qara qayadandı daşın,
Bəlli deyil sənin yaşın,
Əskik olmaz tər savaşın,
Körpü, Əslimi gördünmü?

Dərdli Kərəm gəlib durar,
Qul kimi boynunu burar,
Əsli xanı səndən sorar,
Körpü, Əslimi gördünmü?

Kərəm sözünü müxtəsər eləyib, getmək istəyirdi ki, birdən qabaqlarına bir seyran çıxdı. Kərəm seyranı görən kimi sazını mindirdi sinəsinə, görək seyrandan Əslini nə sür xəbər aldı:

Səndən xəbər alım, ay gözəl seyran,
Əsli, keşiş buralardan keçdimi?

www.azsavlar.com

Minib eşq səməndin, olmuşam rəvan,
Çoban körpüsündən bir su içdimi?

Kərəm belə deyəndə seyran dilə gəlib, görək Kərəmə nə savab verdi:

Sənə xəbər verim, ay savan oğlan,
Əsli anasilə düşdülər yola.
Bir səhər vaxtında gördüm ki, burdan
Yanında atası keçdilər sola.

Aldı Kərəm:

Bu ayrılıq əydi mənim qəddimi,
Ağır eldə bədnam etdi adımı,
Kərəm gəlsin, məni tapsın dedimi?
Gizli-gizli sirrin sənə açdımı?

Seyran:

Murada yetirsin səni yaradan,
Seyrağıblar görüm çıxsın aradan,
Sevdisiyin köçlə keçdi buradan,
Baxmadı Əsli xan nə sağ, nə sola.

Aldı Kərəm:

Nə zamandı bu yerlərdə durubsan,
Sınıq könlüm qara daşa vurubsan,
Əsli xanı sən ağlarmı görübsən?
Yoxsa gülüb bu dağları aşdımı?

Seyran:

www.azsavlar.com

Qədir mövlam heçdən yaratmış bizi,
Gesəyə qatdılar günlü gündüzü,
Kərəm, Əsli xanın axırkı sözü:
Ərzruma varsa könlüm xoş ola,

Aldı Kərəm:

Kərəm deyər: kimə deyim dərdimi?
Səyrağıblar qonça gülü dərdimi?
Varsam Ərzruma görrəm Əslimi,
Yoxsa keşiş alıb yenə qaçdımı?

Seyran:

Mövlam sənə kömək olsun bu işdə,
Seyran deyər: çap səməndin yerişdə,
Ərzruma vardı zalın keşiş də,
Xəbər verdim qismət sənə tuş ola.

Kərəm Əsli xanı seyrandan dillə də xəbər aldı. Seyran dedi:

- Sənin axtardığın keşiş Ərzruma tərəf getdi.

Kərəm seyrannan ayrılıb, yola düşdü. Gedib, gedib, bir obaya çatdılar. Buranın adamları yaman qonaq sevməyən adamlar idilər. Kərəmgil burada bir qədər gəzib dolandılar, bunlara heç kim yaxın gəlmədi. Kərəm baxdı ki, elə adamlar o tərəf, bu tərəfə keçir, amma heç kim onların halını soruşmur. Kərəmin ürəyi qubarlandı, sazını dərdli sinəsinə mindirdi, zilini zil, bəmini bəm elədi, aldı, görək nə dedi:

Qürbət eldə qərib-qərib ağlaram,
Müşkül halım bildirən yox, bilən yox!
Gesə-gündüz fəğan qılıb yanaram,
Ağladan yox, güldürən yox, gülən yox!

www.azsavlar.com

Tərk elədim mən atamı, anamı,
Gölümdən uçurdum telli sonamı,
Xənsər alıb dərd oylağı sinəmi,
Teyləyən yox, dəldirən yox, dələn yox!

Dərdli sinəm düyünlərəm, dağlaram,
Ağ geymərəm, qaraları bağlaram,
Dərd əlindən ah çəkərəm, ağlaram,
Gözüm yaşın sildirən yox, silən yox!

Kərəm, yetmədim mən Əsli xana,
Şay bildim ölümü bu yazıq sana,
Gesə gündüz qəflə işlər hər yana,
Üz çevirib bu virana gələn yox!

Söz tamama yetdi. Haçannan haçana bir qosa kişi gəlib bunlara salam verdi. Sofi qosaya dedi:

- Ay qosa, bura nesə yerdi? Burada heç qonağa-zada baxan yoxdu.

Qosa kişi dedi:

- Elədi, oğlum, mən də buralı deyiləm.

Pirani Kərəmin kim olduğunu bilib dedi:

- Aşıq, sənin axtardığın keşiş dünən buradan keçib getdi. Get, allah sənə yar olsun!

Kərəm oradan çıxıb getməyin binasın qoydu. Elə bir qədər getmişdilər, bir də gördülər ki, göy üzündə bir durna tək-tənha süzüb gedir. Kərəm Sofini saxlayıb, görək durnaya nə dedi:

Göy üzündə süzüb gedən tək durna,
Qəmli-qəmli ötmə, könül şad deyil.
Sən də mənim təki yardan ayrıldın,
Qəmli-qəmli ötmə, könül şad deyil.

Məlul-məlul göy üzündə süzərsən,

www.azsavlar.com

Səyyah olub ölkələri gəzərsən,
Süzüşündə xan Əslimə bənzərsən,
Qəmli-qəmli ötmə, könül şad deyil.

Dərdli Kərəm atdı namus, arını,
Yolunda sərf etdi bütün varını,
Hey axtarır, tapmır Əsli yarını,
Qəmli-qəmli ötmə, könül şad deyil.

Söz tamam oldu, bir gün yol gəldikdən sonra bir bulaq başında bir dəstə gəlin-qıza tuş oldular. Kərəm bu qızların içində Əsliyə bənzər bir qız görüb, sazını alıb sinəsinə, görək nə deyəsək.

Aldı Kərəm:

Su başında duran gəlinlər, qızlar,
Allı gəlin, xan Əslimə bənzərsən.
Doğrusun söylərlər haqqı sevənlər,
Xallı gəlin, xan Əslimə bənzərsən.

Kərəm belə deyəndə, haman qız qulas saçlarını sinə sazı edib, görək Kərəmə nə savab verəsək.

Aldı qız:

Aşıb, aşıb qarlı dağlar gəlibsən,
Var get burdan, sənin yarın deyiləm.
İtirdin ağlını, düşdün çöllərə,
Var get burdan, sənin yarın deyiləm.

Aldı Kərəm:

Xan Əsli tək yanağında xalın var,
İnsədən lap insə əsəb belin var,

www.azsavlar.com

Dəhanında baldan şirin dilin var,
Allı gəlin, xan Əslimə bənzərsən.

Aldı qız:

Dinmə, aşıq, səni çəkərlər dara,
Saldırram zindana, vurdurram yara,
Üzüş bizlərdən, qıl başına çara,
Var get burdan, sənin yarın deyiləm.

Aldı Kərəm:

Dərdli Kərəm usa-usa dağ aşdı,
Aşıban da qürbət ellərə düşdü,
Uçurtdum tərlanı, sara ilişdi,
Allı gəlin, xan Əslimə bənzərsən.

Aldı qız:

Güllü xanım gül rəngini soldurar,
Aşıq olan mə`şuqunu güldürər,
Bir nişanlım vardı, səni öldürər,
Var get burdan, sənin yarın deyiləm.

Söz tamam oldu. Sofi qızlardan keşişi xəbər aldı. Qızlar dedilər:

- Keşişgil dünən burada idilər, elə bu gün çıxıb getdilər.

Sofi Kərəmi alıb, bir baş qızların göstərdikləri tərəfə getməkdə olsunlar, sizə deyim keşişdən.

Keşiş buradan çıxıb, günə bir mənzil, gündüzü gesəyə qatdı, gesəni gündüzə, gəlib çatdı Qeysəriyə, bir baş özünü paşanın yanına yetirib dedi:

- Mən bir müsəlman aşığının əlindən qızımı götürüb qaçmışam. Onun əlinnən mənə dinslik yoxdu. İndi sizə pənah gətirmişəm. İzn ver. Məmləkətində

www.azsavlar.com

yaşayım. Ansaq bir şərtlə ki, haman aşıq gəlib buralara çıxsa, sənin rəiyyətin mənim evimi ona göstərməsin.

Paşa razı olub, keşişə xəlvət yerdə bir ev verdikdən sonra, əmr elədi ki, başqa torpaqdan bura Kərəm adında aşıq gəlsə, tutsunlar, hər kim də keşişin evini haman Kərəmə göstərsə, dar ağasından asılasaq.

Belə bir əmrdən sonra keşiş paşadan çox razı qaldı. Şəhər əhli də göz-qulaq oldu ki, Osmanlı torpağına Kərəm adında kim gəlsə tutub paşaya versinlər.

İndi keçək əsl mətləbə.

Kərəm Sofiynən neçə gün, neçə gesə yol gəlib, bir qarlı dağın ətəyinə çatdılar. Bu dağlar Gənsə dağlarına yaman oxşayırdı. Kərəmin ürəyi soşa gəldi, aldı, görək nə dedi:

Qarşı duran qarlı dağlar,
Dağlar bizim dağlarmola...
Ağ birçəkli qosa anam
Oğul deyib, ağlarmola...

Məkkədən gələn hasılar,
Ürəyimdə var asılar,
Evmizdəki süt basılar
Qardaş deyib, ağlarmola...

Fələk, nədi mənim xatam,
Nə məlulam, nə də şadam;
Ağ saqqallı qosa atam
Kərəm deyib, ağlarmola...

Söz tamam oldu. Elə bunlar getmək istəyirdilər ki, birdən hava pozuldu, hər yeri duman-çiskin bürüdü Şiddətli qar yağdı. Sofi halı belə görüb dedi:

- Aman Kərəm, ölüb burada qalasağıq. Gəl geri dönək. Qış qurtarar, sonra gələrik.

Kərəm onun savabında aldı, görək nə dedi:

www.azsavlar.com

Dəli könül qalxdı, fəğan eylədi,
Gedəmməzsən, Kərəm, qışdı, geri dön!
Qalmadı masalım borandan, qışdan,
Gedəmməzsən, Kərəm, qışdı, geri dön!

Yağış yağar, yerin üzü yaş olar,
Çiskin olar, boran olar, qış olar,
Hava belə qalmaz, yenə xoş olar,
Gedəmməzsən, Kərəm, qışdı, geri dön!

Gedər qış əyyamı, görərik yazı,
Gülüstana dönər dağların üzü,
Ey fələk, nə olar, ağlatma bizi,
Gedəmməzsən, Kərəm, qışdı, geri dön!

Hava açılmadı, daha da pisləşdi. Yolu itirdilər. Aldı Kərəm:

Boranlı dağlarda yolum itirdim,
Çağırıram aman fələk, aman hey!..
Bir yanımda yağış yağar, qar səpər,
Bir yanımda çiskin bulud, duman hey!..

Axşam oldu, görəmmədim yolumu,
Soyuq aldı ayağımı, əlimi,
Gözüm altda aldım yenə ölümü,
Daha yoxdu sağlığıma güman hey!..

Dağlar, hümmət edin burda qalmayım,
Qalırsan da qürbət eldə ölməyim,
Qarı düşmənlərə möhtas olmayım,
Aman fələk, mənim halım yaman hey!..

Qurdlar, quşlar yığılarlar leşimə,

www.azsavlar.com

Baxmazlar gözümdən axan yaşıma,
Qürbət eldə bəla gələr başıma,
Doğru dönməz çərx-fələk, aman hey!..

Dar günümdə kimsə yetməz fəryada,
Çovğunun əlinnən gəlmişəm dada,
Kərəm deyər: ölüm haqdı dünyada,
Axirətdə qarşı gəlsin iman hey!..

Kərəm sözünü qurtaran kimi şaqqıltı, gurultu qopdu. İldırım şığıdı. Kərəm sazı döşünə basıb dedi:

Aman fələk, budu sənnən diləyim,
Qoyma məni yarı yolda qış günü.
Kərəm eylə, birsə yapış əlimnən,
Yetir muradına sən bu düşkünü.

Çovğun, boran alıb dörd bir yanımı,
Soyuq kəsi iliyimi, qanımı,
Və`dəm tamamdısa gəl al sanımı,
Fələk, mənə minnət etmə beş günü.

Kərəməm, bir kimsə yetmədi dada,
Əsli bivəfadı, heç salmaz yada,
Ömrüm keçdi ahu-zarla dünyada,
Çox axtardım, bir görmədim xoş günü.

Söz qurtaran kimi bir də gördülər ki, bir nurani kişi zahir oldu, dedi:

- Qəm eləməyin, darda qalmazsınız. Sizi dardan qurtaran tapılar. Yumun gözünüzü!

Kərəmlə Sofi gözlərini yumdular. Nə qədər keçdi bilmirəm, bir də nurani kişi dedi:

- Açın gözlərinizi!

www.azsavlar.com

Gözlərini açıb gördülər ki, bir basəfa yerdədilər. Nurani kişi-zad da yoxdu. Amma yer nə yer... Elədi ki, gül gülü çağırır, bülbül bülbülü. Kərəm göz dolandırıb gördü ki, ovçular iki quzulu bir seyran vurublar. Seyran balalarının yanında inildəyir. Qızıl qanı gülləri qıp-qırmızı qızardıb. Kərəmin ürəyi qana döndü, aldı sazı, görək nə dedi:

Mən, ay Sofi lələ, nesə yanmayım?
Əsli xanın seyranıdı bu seyran,
İnsafdımı əhvalını bilməyim?
Əsli xanın seyranıdı bu seyran.

Güllə dəyib bu seyranın üzünə,
Qan tökülüb topuğuna, dizinə,
Gözü bənzər xan Əslinin gözünə,
Əsli xanın seyranıdı bu seyran.

Zalım ovçu bunu əldən salıbdı,
Dörd yanını qara qanlar alıbdı,
Kimsəsi yox, məlul, müşkül qalıbdı,
Əsli xanın seyranıdı bu seyran.

Yaraları köhnə deyil, təzədi,
Siyah sürmə ala gözə məzədi,
Bu seyranı kim al qana bəzədi?
Əsli xanın seyranıdı bu seyran.

Kərəməm, düşmüşəm mən qürbət elə,
Seyrana çıxmışdı seyranı çölə,
Ağlaram, sızlaram mən bundan belə,
Əsli xanın seyranıdı bu seyran.

www.azsavlar.com

Elə bu dəmdə bir də gördülər ki, ovçular dağdan enib gəlirlər. Kərəm bunları görən kimi sazı götürüb, görək ovçuların gəlməyini seyrana nə sür xəbər verdi:

Sürə-sürə ovçu dağdan endirən
Qaç, quzulu seyran, yad ovçu gəldi.
Oxu ilə vurub torpağa sərən,
Qaç, quzulu seyran, yad ovçu gəldi.

Gözəl çəmənlikdə seyran sürüsü,
Sürüdən ayrılmış onun birisi,
Qana boyanıbdı gözəl dərisi,
Qaç, quzulu seyran, yad ovçu gəldi.

Zalım ovçu düşmüş, gəlir izinə,
Al qanı axıtmış iki dizinə,
Milçəklər qonubdu qanlı üzünə,
Qaç, quzulu seyran, yad ovçu gəldi.

Beləmi olur ovçuların bərəsi,
Qoltuğundan vurub, sızlar yarası,
Həkimə göstərib, yoxdu çarası,
Qaç, quzulu seyran, yad ovçu gəldi.

Qova-qova endirdilər yazıya,
Tuş etdilər iti dişli tazıya,
İş müşküldü, gəl baxma sən quzuya,
Qaç, quzulu seyran, yad ovçu gəldi.

Sürə-sürə yendirdilər dağlardan,
Al süsənli bağçalardan, bağlardan,
Kərəm deyər keçdisəyim yollardan,
Qaç, quzulu seyran, yad ovçu gəldi.

www.azsavlar.com

Yaralı seyran nə qədər elədisə, balalarını çəkib bir yana gedə bilmədi. Özü də balalarından ayrılmaq istəmirdi. Kərəm əhvalı belə görəndə ovçuların qabağına getdi. Ovçu ondan soruşdu:

- Buralarda bir yaralı seyran görmədinizmi?

Kərəm başqa bir uçurum dərə göstərib dedi:

- Seyran qaçıb o dərəyə getdi.

Ovçular dərə tərəfə yönəldilər. Kərəm gəlib seyranın yaralarını bağladı, aparıb yaxındakı mağaraya qoydu. Sonra sazını dilləndirib, dərdli-dərdli oxumağa başladı:

Bu səfər ayının yirmi beşində
Bu dağda bir seyran ağlar, inildər!
İki körpə quzu vardı döşündə,
Bu dağda bir seyran ağlar, inildər!

Oxlar dəyib onu sandan salmışdı,
Dörd yanını qızıl qanlar almışdı,
Quzuları məlul, məhzun qalmışdı,
Bu dağda bir seyran ağlar, inildər!

İnsan əsəb zalım oldu, qazılar,
Sinəsində yaraları sızılar,
Kərəm kimi öz yurdunu arzular,
Bu dağda bir seyran ağlar, inildər!

Çoxlu ox yarası vardı sanında,
Bir süt balaları ağlar yanında,
Kərəm deyər: anası yox yanında,
Bu dağda bir seyran ağlar, inildər!

www.azsavlar.com

Sofi Kərəmi qaldırıb götürdü. Gəlib, gəlib bir obaya çıxdılar. Kərəm bərk xəstələnmişdi. Obanın lap kənarına çatanda göydə bir dəstə durna göründü. Kərəm sazı götürüb, durnalarnan öz ellərinə görək nə sifariş elədi:

Durna, gedər olsaz bizim ellərə,
Qürbətdə bir xəstə gördüm deyərsiz.
Əgər sizdən sual edən olarsa,
Qürbətdə bir xəstə gördüm deyərsiz.

Mən uçardım, qanadlarım yoruldu,
Qürbət eldə qara bağrım qovruldu,
Xəstə düşdüm, indi belim qırıldı,
Qürbətdə bir xəstə gördüm deyərsiz.

Qürbət eldə məlul, məhzun olmuşam,
Eşqinə düşəli Məsnun olmuşam,
Bir saçı Leylayə məftun olmuşam,
Qürbətdə bir xəstə gördüm deyərsiz.

Xəstə düşdüm, kimsə bilməz halımı,
Əlimdən aldırdım qonça gülümü,
Nə diyarə tutum gedim yolumu?
Qürbətdə bir xəstə gördüm deyərsiz.

Dərdli Kərəm xəstə düşüb, inildər,
Ah etdiksə qulaqları singildər,
Bəlkə mövlam bizə imdadə gələr,
Qürbətdə bir xəstə gördüm deyərsiz.

Söz tamam oldu. Xəstəliyə baxmayıb, qalxıb, yenə də yola düşdülər. Bir qədər gedib, bir qəbristana çatdılar. Qəbristanı görən kimi Kərəm bir təhər oldu. Sazı döşünə basıb aldı, görək nə dedi:

www.azsavlar.com

Yenə vətənimdən oldum didərgin,
Xəstə düşdüm, qürbət ellərdə qaldım.
Seyrağıblar aralıxda çoxaldı,
Artdı yamanlarım, fellərdə qaldım.

Yanaram, yanaram, tütünüm tütməz,
Ah çəkərəm, ahım kimsəyə yetməz,
Əslimin sevdası sərimdən getməz,
Əsəb rüsvay olub, dillərdə qaldım.

Kərəm indi satın gəzir ölümü,
Fələk qırdı qanadımı, qolumu,
Duman gəldi, azdım indi yolumu,
Çiskinli, boranlı çöllərdə qaldım.

Elə söz tazasa tamam olmuşdu ki, Kərəmin gözü yerə sataşdı. Gördü uçulub-dağılmış köhnə bir qəbrin içində bir quru kəllə var. Kərəm əyilib kəlləni götürdü, tozunu silib təmizlədi, o tərəf-bu tərəfinə baxıb dedi:

- Sofi lələ, bu quru kəlləni görürsənmi? Bir zaman bu da bizim kimi insan imiş. Bir zaman olasaq biz də belə olasağıq. Qoy bundan bir nesə söz xəbər alım.

Aldı Kərəm, görək kəllədən nə soruşdu:

Bir suval sorayım, xəbər ver mənə,
Sən də bu dünyada vardınmı, qafa?!
Heyvanmıdın, insanmıdın, nə idin?
Dürlü meyvələrdən yerdinmi, qafa?!

Ayrılmış çənəsi, tökülmüş dişi,
Pozulmuş kirpiyi, süzülmüş qaşı,
Həmişə belədi fələyin işi,
Beş vaxt namazını qıldınmı, qafa?!

Baxmazmısan alnındakı yazına,

www.azsavlar.com

Torpaq dolmuş qulağına, gözünə,
Heç uydunmu kor şeytanın sözünə,
Halal deyə haram yedinmi, qafa?!

Kərəm sözünü qurtaran kimi kəllə dilə gəldi, dedi:

Dinlə deyim gələn-keçən halımı,
Bir zaman dünyada mən də var idim.
Bir şah idim, bəla gəldi başıma,
Bütün əsrlərə yadigar idim.

Aldı Kərəm:

Qafa, bu dünyada, bir de mərdmidin?
Dünya malı üçün yoxsa qurdmudun?
On, on beş yaşında bir iyidmidin?
Yoxsa ağ saqqallı pirmidin, qafa?

Aldı kəllə:

Mən bir güldüm, bağçalarda bitərdim,
Loğman idim, elmlərə yetərdim,
Altmış il yaşadım, yüz il yetirdim,
Şüsaətli, adlı namidar idim.

Aldı Kərəm:

Qafa, bu dünyada yaxşı xasmıdın?!
Dünya malı üçün qara yasmıdın?!
Yedirməz, içirməz bir nakəsmidin?!
Süfrəsi meydanda ərmidin, qafa?!

Aldı kəllə:

www.azsavlar.com

Bilməz idim mən malımın hesabın,
Düşünməzdim heç axirət əzabın,
Aqibət nuş etdim əsəl şərabın
Ölən vaxta tamam ixtiyar idim.

Aldı Kərəm:

Dərdli Kərəm ah-zarın artırsın,
Sümlə müşkül işlərini bitirsin,
Nə zamandan bəri burda yatırsan?
Bu dünyada ölməm dermidin, qafa?!

Aldı kəllə:

Mən quru kəlləyəm, burda oturdum,
Sənin müşkül işlərini bitirdim,
Yüz on ildi mən bu yerdə yatırdım,
Mən də sənin kimi aşikar idim.

Kəllə sözünü tamam eyləyən kimi dığırlana-dığırlana gedib yenə girdi qəbrə, yox oldu. Kərəmgil yollarına davam elədilər. Qəbristandan çıxmağa az qalmış Kərəm gördü ki, bir savan qız bir qəbrin yanında oturub ağlayır. Arabir durub qəbrin dörd tərəfinə dolanır, yenə oturub başlayır ağlamağa.

Kərəm sazını sinəsinə basıb, görək qıza nə deyəsək:

Aldı Kərəm:

Qaşları mehrabı, gözləri yağı,
Ahu gözlüm, nə dönürsən məzarı?!
Aşığı bənd edər zülfü, dodağı,
Ahu gözlüm, nə dönürsən məzarı?!

www.azsavlar.com

Kərəm belə deyəndə qız qalxıb, dal gərdəninə tökülmüş qulas saçından üç tel ayırıb, görək Kərəmə nesə savab verəsək:

Aldı qız:

Aşıq, nə sorursan mənim halımı,
Yar eşqilə dolanıram məzarı!
Nə müddətdi yandım firqət oduna,
Yar eşqilə dolanıram məzarı!

Aldı Kərəm:

Qaralar geyibsən, yasdadı başın,
Qüdrətdən çəkilib, qaradı qaşın,
Atanmı ölübdü, yoxsa qardaşın,
Ahu gözlüm, nə dönürsən məzarı?!

Aldı qız:

Qaralar geymişəm, yasdadı başım,
Qüdrətdən çəkilib, qaradı qaşım,
Nə atam ölübdü, nə də qardaşım,
Yar eşqilə dolanıram məzarı!

Aldı Kərəm:

Gün görmədim bu dünyaya gələli,
Ağlayıban gözüm yaşın siləli,
Neçə ildi sənin yarın öləli?
Ahu gözlüm, nə dönürsən məzarı?!

Aldı qız:

www.azsavlar.com

Pay ız olsaq bağçalarda gül solar,
Ağlayıban gözüm yaşı sel olar,
Sevdisiyim ölən yeddi il olar,
Yar eşqilə dolanıram məzarı!

Aldı Kərəm:

Qalxışıb sonalar, göllər quruyub,
Ətrafını çayır-çəmən bürüyüb,
Yeddi ilsə, indi yarın çürüyüb,
Ahu gözlük, nə dönürsən məzarı?!

Aldı qız:

Əlimdən aldılar gül üzlü yarı,
Artdı ürəyimin qəmi, qubarı,
Ürəyimdə sönmür eşqimin narı,
Yar eşqilə dolanıram məzarı.

Aldı Kərəm:

Yeri hey, yeri hey, gözü harami,
Ürəyimdə qoydun dərdi, vərəmi,
Xan Əslimdən betər etdin Kərəmi,
Ahu gözlüm, nə dönürsən məzarı?!

Aldı qız:

Nazlı deyər: belə qoyduq ilqarı,
Ağlamaqdan ömrüm olubmu yarı,
Açın məzarını, bir görüm yarı,
Yar eşqilə dolanıram məzarı!

www.azsavlar.com

Söz tamam oldu. Qız başladı ağlamağa. Kərəm başa düşdü ki, qəbirdəki qızın nişanlısıdı, onu zorgüs ilə qanlı fələk əlindən alıb. Kərəm qıza təskinlik verəndən sonra dedi:

- Gözəl qız, bu tərəflərdə köç-külfətli bir keşiş görmədin?

Qız savab vermədi. Kərəm nə qədər dedisə qızdan savab ala bilmədi. Baxdı ki, hər nə deyirsə qız heç birisini eşitmir. Onun fikri elə qəbirdədi. Çar-naçar ondan ayrıldılar. Qəbristanlıqdan keçib, az getdilər, çox getdilər, gəlib yenə də bir usa dağın ətəyinə çatdılar. Kərəm dedi:

- Sofi qardaş, dayan, bundan söz xəbər alım.

Aldı Kərəm, görək dağa nə dedi:

Başın üstə şahin, şonqar səslənər,
Alvız dağı, heç əskilməz dumanın.
Ətəyində tuti, qumru bəslənər,
Alvız dağı, heç əskilməz dumanın.

Tipi, boran olur, yağış ələyir,
Meşəndə dolanır maral, mələyir,
Kollarında tülkü, çaqqal ulayır,
Alvız dağı, heç əskilməz dumanın.

Sinəndə xarlanmış nəmli qar olur,
Alt yanında bağça olur, bar olur,
Alma olur, heyva olur, nar olur,
Alvız dağı, heç əskilməz dumanın.

Belində otlayır qoyunun, malın,
Hində, Hindustana bəllidi halın,
Karvanın, köçqonun, sahın, salalın,
Alvız dağı, heç əskilməz dumanın.

Usa-usa qayan, yastı daşın var,
Şirin-şirin ötən min bir quşun var,

www.azsavlar.com

K ərəm kimi nə bəlalı başın var,
Alvız dağı, heç əskilməz dumanın.

Kərəm sözün tamam edən kimi Alvız dağı bunlara yol verdi. Buradan keçib, günə bir mənzil gedib, yenə də bir bulaq başına çatdılar. Kərəm baxdı ki, burada bir dəstə qız zarafatlaşa-zarafatlaşa paltar yuyur. Qızlar Kərəmi görən kimi tutdular yaxasından ki:

- Aşıq, bizə bir-iki kəlmə söz de!

Aldı Kərəm, qızlara görək nə dedi:

Bulaq kənarında paltar yuyanlar,
Eyni mənim xan Əslimə bənzərsiz.
Yuyub-yuyub gül dalına sərənlər,
Eyni mənim xan Əslimə bənzərsiz.

Əyrisə qaşı var, usu əyməli,
Kətan köynək geyib, köksü düyməli.
O da sizin kimi gözəl, öyməli,
Eyni mənim xan Əslimə bənzərsiz.

Kətan köynək geyib, güldən tazasək.
Bülbül sitəm eylər gülə yazasək.
O da sizin kimi bəyaz, nazisək,
Eyni mənim xan Əslimə bənzərsiz.

Kərəməm, dolandım, buraya gəldim,
Sizi görən kimi şad oldum, güldüm,
Darılmayın, qızlar, mən Əsli bildim,
Eyni mənim xan Əslimə bənzərsiz.

Qızlar, gəlinlər hamısı Kərəmə afərin dedilər.

Kərəmlə Sofi burada bir az dinsəlib qalxdılar. Günə bir mənzil gəlib, Ərzrumun gədiyinə çatdılar. Kərəm baxdı ki, hava qaralır, dedi:

www.azsavlar.com

- Sofi, dayan, bu dağa bir-iki söz deyim, yoxsa bizə yol verməyəsək.

Sofi hirslənib dedi:

- Xeyir, lazım deyil. Heç nə demə! Elə hər dağa-daşa söz deyəsəksən?

Kərəm bir söz demədi. Yavaş-yavaş dağın başına çıxmağa başladılar. Elə aşırıma az qalmışdılar ki, bir boran başladı, qar başladı, gəl görəsən. Kərəm dedi:

- Qoymadın dağa bir-iki söz deyəm, bizə yol versin, indi ölüb burada qalasağıq.

Sofi işi belə görəndə başladı Kərəmə yalvarmağa:

- Aman, Kərəm, nə sözün var de, bəlkə nisat tapaq.

Kərəm aldı sazı, dedi:

Ərzrumun gədiyinə varanda,
Onda gördüm burum-burum qar gəlir.
Lələ dedi: gəl bu yoldan qayıdaq,
Dedim: dönmək namusuma ar gəlir.

Əzəldən mayılam o ala gözə,
Darayıb zülfünü töküb gül üzə,
Xosalar yük tutub çıxdılar düzə,
Elə bildim karvan ilə yar gəlir.

Kərəməm, qürbətə saldım yerimi,
Tərk elədim namusumu, arımı,
Boran, alma əldən nazlı yarımı,
Gen dünya başıma yenə dar gəlir.

Söz tamam oldu. Amma ki, çovğun, boran getdiksə artdı. Duman, qar hər tərəfi elə aldı ki, elə bil gesə oldu. Kərəm aldı, bu hala münasib dedi:

Ərzrumun gədiyinə varanda,
Onda dedim, qədir mövlam, aman hey!
Hər tərəfdən çovğun, boran, bad əsər,
Tutmuş hər yanımı çiskin, duman hey!

www.azsavlar.com

Bülbül qonar, yırğaladar dalını,
Ördək üzər dalğaladar gölünü,
Xudam qırsın bədxahların belini,
İndən belə görüşə yox güman hey!

Su duran yerləri sonam göl eylər,
Çeşmim yaşı giribandan sel eylər,
Bəzirganlar üstümüzdən yol eylər,
Onda mənim halım olar yaman hey!

İgid gərək sər meydanda oynada,
Eşq atəşin sinəsində qaynada,
Hər kəs üçün ölüm haqdı dünyada,
Tapılmaya üstlərində sahan hey!

Kərəm deyər: eşq qazanın qaynadan,
Geniş ovalarda köhlən oynadan,
Fəryad edib, çox analar ağladan,
Mən ağlayım yana-yana, aman hey!

Kərəm baxdı ki, dağ yol vermək istəmir. Ölüm gəldi durdu onun gözünün qabağında. Dedi:

Bu dünyada üçsə şeydən qorxum var;
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!
Heç birindən əsla könlüm şad deyil-
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!

Bağrım başın fələk nə çaldı daşa,
Yazılanlar gəlir bu qərib başa,
Həsrət qaldım elə, qohum-qardaşa.
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!

www.azsavlar.com

Çox süleymanları taxtdan endirdi,
Neçələrin gül rəngini soldurdu,
Neçələrin gəlməz yola göndərdi.
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!

Qəribin boyuna kəfən biçilməz,
Əsəl samı çox asıdı, içilməz,
Üç dərdim var bir-birindən seçilməz-
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!

Neçələrin qalasına od atdı,
Neçənin aşına zəhrimar qatdı,
Neçələrin savan ikən qosaltdı
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!

Kərəm yar yolunda sanından keçdi,
Qürbət eldə əsəl badəsin içdi,
Gül bağından bülbül qürbətə uçdu,
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!

Başladılar dağın döşü ilə yuxarı çıxmağa. Buran, çovğun daha da bərkidi. Sofi başladı ağlamağa.

Kərəm ondan xəbər aldı:

- Lələ, nə üçün ağlayırsan?

Sofi dedi:

- Ağlamayım neyləyim? Ölüb bu dağda qalasağıq, bədənimiz qurd-quşa yem olasaq. Gəl qayıdaq geri.

Kərəm dedi:

- Lələ, öldü var, döndü yoxdu. İstəyirsən sən qayıt, mən tək gedəsəyəm. Ölərəm, ölərəm, qalaram, qalaram.

Sofi dedi:

www.azsavlar.com

– Mən səni tək hara buraxım? İndi ki, belə oldu yeri gedək, görək başımıza nə gəlir. Başladılar dağa çıxmağa. Yuxarılarda boran daha da şiddətləndi. Sofi Kərəmin sazını alıb dedi:

Ərzrumun gədiyinə varanda
Onda gördüm burum-burum qar gəlir.
Dedim: Kərəm, gəl bu yoldan qayıdaq,
Gördüm xan oğludu, ona ar gəlir.

Duman, çiskin hər tərəfi bürüyüb,
Bədənimdə sismi-sanım əriyib,
Dedim: Kərəm, kim bu yolda yarıyıb?
Gördüm ki, gen dünya sana dar gəlir.

Mən Sofiyəm, neyləmişəm, neylərəm...
Dərd əlindən qara bağrım teylərəm;
Loğman yoxdu, dərdim kimə söylərəm?
Hayıf, tərlan oylağına sar gəlir.

Sofi elə zor-güs sözü qurtarıb yıxıldı. Kərəm gördü ki, Sofi gedə bilmir. Onu qusağına götürüb, bir təhər yalın başına çatdırdı, bir balasa qayanın dibində yerə qoydu, üstünə xursundan-zaddan örtdü, özü də dili tutulmuş bir halda büzüşüb, bir tərəfdə oturdu. Birdən qayanın üstündəki qar yığımı uçub, Kərəmin başına töküldü. Bir təhər ki, qarın altından çıxdı, üzün Ərzrum dağlarına tutub dedi:

Ərzrumun alçaq-usa dağları,
Yaşılbaş sonalar uçsun gölündən.
Ağzım açıb sənə qarğış eylərəm,
Qəbul olsun hər nə çıxar dilimdən.

Duman, çiskin heç başasan getməsin!
Ağır ellər ətəyini tutmasın!

www.azsavlar.com

Y az olanda gül-çiçəyin bitməsin!
Heç gözəllər iyləməsin gülündən!

Düşmən oldun, düşmənliyin bildirdin,
Bais olub, sən Sofini öldürdün,
Kərəm deyər: göz yaşımı sildirdin,
Aşdı Qara keşiş qarlı belindən.

Söz qurtaran kimi, Sofi ayağa qalxdı, dizlərinə taqət gəldi. Kərəmgil day heç bilmədilər ki, qardı, borandı, ya nədi. Heç bilmədilər haraya gedirlər. Elə üzlərini bir tərəfə tutub getməyə başladılar. Ta ki, gedib-gedib, Ərzruma çatdılar. Burada da heç bir şey öyrənə bilməyib, düşdülər yolun ağına. Elə şəhərdən təzəsə çıxmışdılar ki, yol qabaqlarında üçlədi. Qaldılar mat-məəttəl, bilmədilər bu yolların hansı ilə getsinlər. Kərəm sazı döşünə basıb bu hala münasib görək nə dedi:

Ərzrumnan çıxdım, üç oldu yolum,
Mən bu yolun hankısına gedəyim?
Gesə-gündüz çağırıram yaradan,
Mən bu yolun hankısına gedəyim?

Aman lələ, nesə oldu halımız,
Harda qaldı vətənimiz, elimiz,
Ördək uçdu, viran qaldı gölümüz,
Mən bu yolun hankısına gedəyim?

Kərəm çəkər səfa mərdi-mərdana,
Bivəfa əlindən gəlmişəm sana,
Bir kimsə yoxdu ki, yalvaram ona,
Mən bu yolun hankısına gedəyim?

Kərəmgil burada yol axtarmaqda olsunlar, eşit Əslidən. Bir az əzəl dedik ki, Keşiş Qeysəridə Süleyman paşanın yanına gedib, başına gələnlərin üstünə bir az

www.azsavlar.com

da yalandan qondarıb, Kərəmi çox pisləmişdi. Süleyman paşa da keşişin dediklərinə inanıb, onunla dostlaşmışdı. Hər yerə də adam qoymuşdu ki, Qeysəriyə Kərəm adlı aşıq gəlsə ona xəbər versinlər. İndi keşiş burada yaşamaqda olsun, eşit Qeysəri qızlarından.

Yaz fəsli idi deyin Qeysəri qızlarından bir dəstə seyrə çıxmışdı. Qızlardan biri dedi:

- Qızlar, burada Əsli adında qərib bir qız var, gəlin onu da özümüzlə aparaq, yazıqdı.

Yoldaşları razı oldular. Qızlar Əsli xanın yanına gəlib dedilər:

- Əsli bası, gəl sən də qoşul bizə, seyrə çıxaq.

Əsli qızların könlün sındırmaq istəmədi. Amma ki, Qara keşiş bağçalarından bayıra çıxmağı Əsliyə qadağan eləmişdi. Odu ki, Əsli başqa bir yerə gedə bilməyib, qızlardan xahiş elədi ki, elə onların bağçalarında gəzsinlər. Qızlar razı oldular. İndi qızlar Əsligilin bağçalarında gəzməkdə olsunlar, eşit Kərəmdən.

Kərəm bir müddət yol gedib, Qeysəri şəhərinə çatdı. Üst-başı elə sırım-sındır idi ki, heç bilmirdi hara getsin. Yolu düşdü Əsligilin həmin bağçasının yanından. Gördü ki, burada bir dəstə qız çalıb, oxuyub, oynayır. Dərəm keçib getmək istəyəndə bir də gördü, budu, bağçadakı evdən bir qız çıxıb, yüz naz-qəmzə ilə qızlara tərəf gedir. Diqqətlə baxanda Əslini tanıdı. Daha heç bir söz deyə bilmədi. Sazınız döşünə basdı, götürdü, görək nə dedi:

Sallana-sallama çıxdı xanadan,
Ay həzərat, gedən seyran mənimdi!
Qana-qana öyüd alıb anadan,
Ay həzərat, gedən seyran mənimdi!

Mən nə deyim çarxı dönmüş fələyə,
Axır salı məni olmaz kələyə,
Əslim bənzər behiştdəki mələyə,
Ay həzərat, gedən seyran mənimdi!

Gah ağladar, gahdan məni güldülər,

www.azsavlar.com

D əsmal alıb, göz yaşımı sildirər,
Kərəm deyər: bu dərd məni öldürər,
Ay həzərat, gedən seyran mənimdi!

Qızlardan biri onu görüb, qaçdı Əslinin yanına ki:

– Əsli bası, bir yanşaq dayanıb bağçanın ağzında, elə yanıqlı-yanıqlı oxuyur ki...

Əsli dedi:

- Çağır gəlsin, bir az çalsın, oxusun, bəlkə ürəyimiz açıla.

Qız gedib Kərəmi gətirdi. Kərəm Əsliyə tanış gəldi. Amma nə qədər baxdısa anşırda bilmədi. Ona görə anşırda bilmədi ki, Kərəmin üzünü-gözünü tük basmışdı, saçları uzanıb çiyninə tökülmüşdü. Özü də elə arıqlamışdı ki, bir dəri qalmışdı, bir sümük. Üstü-başı da lap tökülüb sındırlaşmışdı.

Kərəm başa düşmüşdü ki, Əsli onu tanıya bilmir. Odu ki, onu bir də sınamaq üçün aldı, görək nə dedi:

Yenə gördüm nazlı yarın üzünü,
Köhnə dərdin təzələndi yarası.
Nələr çəkdim sevdiyimin əlindən,
Bilməm nədi möhnətimin çarası?

Kətan köynək geyib lalədən nəzik,
Qonça sövr eləyir bülbülə yazıq.
Dərdü qəm çəkirəm, üzüyəm, üzük,
Qıyma mənə, ay sigərim parası.

Kərəməm, qürbətə düşübdü yolum,
Dağları bürüyüb yağışım, dolum,
Könül ki, dönməyir, mən nesə dönüm?
Bəndə salıb başlarının qarası.

Söz tamama yetdi. Qızlar Kərəmə afərin söylədilər Qızlardan biri dedi:

www.azsavlar.com

– Bu yanşaq çox yaralı-yaralı oxuyur. Deyəsən, çox böyük dərdi var. Özü də dərib adama oxşayır.

Əsli soruşdu:

– Aşıq, haralısan?

Kərəm gördü yox, Əsli doğrudan da onu tanıya bilmir. Bir ah çəkib dedi:

– Qarabağdanam.

Qarabağ sözünü eşidən kimi Əslinin gözləri yaşardı. Kərəmin üst-başına, üz-gözünə baxıb, bir ovus pul çıxartdı ki:

– Aşıq, mən də Qarabağdanam. Al bu pulu, özünə pal-paltar al, belə gəzmə.

Əslinin sözləri Kərəmə güllə kimi dəydi. Dedi:

Xəyyat mənə zəri-ziba biçərdi,
İndi çılpaq qaldım, Əslim, gül mənə!...
Bir zaman daş-qaşnan oynardı əlim,
İndi çılpaq qaldım, Əslim, gül mənə!

Yar əlindən düyünlüyəm, dağlıyam,
Qürbət eldə dərdim kimə ağlıyam?
Aləm bilir mən bir xanın oğluyam,
Baş əyərdi nökər, naib, qul mənə!

Quru yerdə üryan qaldı bədənim,
Mən öləndə kimlər tikər kəfənim?
Kərəm deyər: yada düşdü vətənim,
Bələd yoxdu, göstərəydi yol mənə!

Əsli dediyinə də peşiman oldu. Onun ürəyin almaq üçün bir gül qoparıb dedi:

– Aşıq, heç olmazsa, bu gülü al məndən.

Kərəm dedi:

– Xanım, qulaq as, gör nə deyirəm?

Aldı Kərəm:

www.azsavlar.com

Mən yazığı ağlar qoyan bivəfa,
Ağlayan kimsəyə gül nəyə lazım?
Gülə-gülə yıxdın atam evini,
Düşmənlikdə şirin dil nəyə lazım?

Əsli xan Kərəmin sözünü kəsib dedi:

– Aşıq, sən qərib olduğun kimi, mən də qəribəm. Vətəndə mənim də gözü yaşlı bir mə`şuqum qalıb. Sözüm onda deyil. Bura yanşaqlarının geyimi başqa sür olur. Sən gəl bu pulu məndən al! İndi ki, paltar istəmirsən, yolda xərsləsən.

Kərəm aldı sözün o biri bəndini:

Həsrətindən yandım, yandım kül oldum,
Alışdım, alışdım, muma dil oldum,
Xan oğluydum, özüm döndüm qul oldum,
Qul olan kimsəyə qul nəyə lazım?

Kərəmin ömrünü sən verdin zaya,
Münkür oldun, üz tutmadın xudaya,
Oldum xarabatı, düşdüm səhraya,
Xarabat əhlinə yol nəyə lazım?

Əsli Kərəmi tanıdı. Ürəyi tab gətirmədi, yıxılıb özündən getdi. Qızlar Kərəmi qovub, bağdan çıxartdılar ki, sən bizim qərib qonağa nə dedin ki, o belə oldu. Sonra toplaşdılar Əslinin yanına. Əsli ayılan kimi qızlardan soruşdu:

– Qızlar, yanşaq nesə oldu?

Dedilər:

– Qovduq, getdi.

Əsli durub o tərəf-bu tərəfə boylandım, gördü Kərəm bir az aralı dayanıb, həsrət-həsrət ona baxır. Qızlar da Kərəmi gördülər, istədilər söyüb-yamanlayıb qovalasınlar, Əsli qoymadı. Durdu ki:

– Mən evə gedirəm.

Qızlar düşdülər onun yanına.

www.azsavlar.com

İndi onlar gəlib keçməkdə olsunlar, sənə deyim Kərəmdən.

Əsli ki, özündən getmişdi, qızlar onun döşünü-başını açmışdılar. İndi gəlib keçəndə Kərəm sazını alıb, görək Əsliyə nesə işarə elədi ki, döşünü bağlasın.

Sallanıban gələn dilbər,
Yaxan düymələ, düymələ!..
Məni dərdə salan dilbər,
Yaxan düymələ, düymələ!..

Kərəm belə oxuyanda Əsli xan qayıdıb qızlara dedi:

- Yanşaq tayfası sözsül olur. Baxın, simlərdən kimin döşü açıqdı?

Qızlar dedilər:

- Bizlərdən döşü açıq olan yoxdu.

Kərəm bu dəfə işarəni vurmaq üçün Əsli xanın paltarının adını çəkdi, bəlkə Əsli başa düşə ki, açıq döş onunkudu:

Al geyib, yaşıl bürünər,
Zülfləri yana hörülər,
Yel vurar, məmən görünər,
Yaxan düymələ, düymələ!..

Yaxan çarpaz ilişməsin,
Heç kim dinib danışmasın,
Yadlar görüb gülüşməsin,
Yaxan düymələ, düymələ!..

Əsli yenə döşünün açıq olduğunu başa düşmədi. Kərəm bu dəfə görək Əsli xana nə kimi işarələr elədi:

Köynəyinin gülü yaşıl,
Süsən sünbülə dolaşır,
Gözəllik sənə yaraşır,
Yaxan düymələ, düymələ!..

www.azsavlar.com

Əyninə geyinib şilə,
Bizi tutub şirin dilə,
Zər kəmər çək insə belə,
Yaxan düymələ, düymələ!..

Kalayağın usu sarı,
Açılır könlüm qubarı,
Söylə görüm kimin yarı,
Yaxan düymələ, düymələ!..

Əsli yenə də bir şey başa düşməyəndə Kərəm alıb, axır sözünü nesə tamamladı:

Kərəm sənə nələr demiş,
Dilin, dodağını yemiş,
Kətan köynək, bəndi gümüş,
Yaxan düymələ, düymələ!..

Kərəm və deyəndə Əsli üst-başına baxıb gördü ki, Kərəmin dediyi nişanlar bundadı. Yaxası da açıqdı. Tez döşünü düymələdi, Kərəmə gizli işarə verib, yola düzəldi.

Kərəm o saat özünü bazara verdi, bir dəst faxir libas alıb geyindi, bir baş Əslinin bağçasına getdi. Əslinin anası Kərəmi gördü, dedi:

- Ay oğlan, kimi istəyirsən?

Kərəm dedi:

- Ana, dişim ağrıyır. Dişimi çəkdirmək istəyirəm.

Arvad dedi:

- Gəl bəri çəkim.

Kərəm evə girib oturdu. Arvad onun ağzını açıl dedi:

- Hansı dişin ağrıyır?

Kərəm dedi:

- Azı dişim.

www.azsavlar.com

Arvad kəlbətini onun ağzına saldı, çəkmək istəyəndə Kərəm tərpəndi. Arvad Əslini çağırıb dedi:

- Qızım, bu oğlan kəlbətinin altında farağat dura bilmir. Gəl, bunun başını dizinin üstünə qoy, qəribdi, yazıqdı, dişini çəkim.

Əsli Kərəmi tanıdı. Amma qorxusundan dinə bilmədi. Yavaşca Kərəmin başını alıb sinəsinə dayadı. Keşişin arvadı Kərəmin azı dişini çəkdi. Kərəm dedi:

- Vay, saf dişimi çəkmisən. Ağrıyan o biri dişimdi.

Arvad o biri dişini də çəkdi. Əsli davam gətirə bilməyib, ağlamağa başladı. Arvad soruşdu:

- Qızım, bu nə işdi? Mən bu oğlanın dişini çəkirəm, sən niyə ağlayırsan?

Əsli dedi:

- Qərib oğlandı, yazığım gəlir.

Kərəm dedi:

- Arvad, sən yenə də saf dişimi çəkmisən. Ağrıyan o biri dişimdi.

Belə-belə, arvad Kərəmin otuz iki dişini tamam çəkdi.

Kərəm yerindən qalxdı. Amma elə qalxdı ki, elə bil heç dişi çəkilməmişdi.

Arvad Kərəmin Əsliyə çox həsrətnən baxmağından şübhələnib, işarə elədi ki, keçsin o biri otağa. Əsli çar-naçar üzünü çevirib getmək istəyəndə, Kərəm sazı basdı döşünə, dedi:

Öldüm, öldüm, Əsli, sənin əlindən,
Yandı sinəm, bir də göstər yara üz.
Həmişə üstündə titrərdi sanım,
Səsəd dərdli, könül dərdli, yara üz.

Baş qoyum dizinə, bəlkə sağalam,
Sağ qolumla yar yolunda sağ olam,
Çətin, çətin bu yaradan sağalam,
Hisran təkdi, dərdim təkdi, yara yüz.

Dərdli Kərəm deyər: qurban yar üçün,
Kəs siyərim, doğra bağrım, yar içim,
Yar odu ki, yar yolunda, yar üçün

www.azsavlar.com

Dərd-qəm çəkə, yaş axıda, yara üz.

Söz tamama yetən kimi Əsli xanın anası Kərəmi tanıyıb, bərkdən qışqırdı ki:

- Oy, aman, bu Kərəm imiş!..

Arvad Kərəmin dişlərini də götürüb, başı alovlu keşişin yanına xəbərə getməkdə olsun, otaqda Əsli ilə Kərəm tək qaldılar. Kərəm bir təhər ağzının qanını təmizləyib, Əsliyə tərəf gəldi. İki aşiq, məşuq bir-birinin boynuna sarıldılar. Amma Əsli bilirdi ki, anası xəbərə gedib, indi harada olsa atasını tapıb gətirəsək. Odu ki, saçından iki tel ayırıb, sinəsinə basdı, aldı, görək nə dedi:

Yenə düşdüm atəşinə, yanaram,
Yandım, Kərəm, məni rüsvay eyləmə!
Məni saldın sən bu eşqin oduna,
Yandım, Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Aldı Kərəm, dedi:

Bizim eldən sora-sora gəlmişəm,
Nələr çəkdim, Əsli, sənin əlinnən?!
Dərin-dərin dəryalara qalmışam,
Nələr çəkdim, Əsli, sənin əlinnən?!

Aldı Əsli:

Oğrun-oğrun dost bağına girmədim,
Əl uzadıb, qonça gülün dərmədim,
Ayrılalı birsə dəfə gülmədim,
Yandım, Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Aldı Kərəm:

Axıtmışam gözlərimnən yaşımı,
Qürbət elə saldım qərib başımı,

www.azsavlar.com

Anan çəkdi otuz iki dişimi,
Nələr çəkdim, Əsli, sənin əlinnən?!

Aldı Əsli:

Qova-qova qərib elə gətirdin,
Bir olan dərdimi yüzə yetirdin,
Nə mən öldüm, nə də sən əl götürdün,
Yandım, Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Aldı Kərəm:

Düşdüm dağa, daşa, çölə, səhraya,
Bu sərimi saldın olmaz sevdaya,
Məhşər günü sözüm vardı mövlaya
Nələr çəkdim, Əsli, sənin əlinnən?!

Aldı Əsli:

Aman, Kərəm, paşam Kərəm, xan Kərəm!
Alış, Kərəm, tutuş, Kərəm, yan, Kərəm!
Əslin olsun sənə qurban, san Kərəm!
Yandım, Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Aldı Kərəm:

Bilmirəm mən bu sağlığı neyləyəm?
Xənsər alıb bağrım başın teyləyəm.
Dərd əlinnən bu sözləri söyləyəm,
Nələr çəkdim, Əsli, sənin əlinnən?!

Aldı Əsli:

www.azsavlar.com

Neçə ildi mən gəzirəm dağları,
Bu sinəmə çəkdin yaman dağları,
Əsli sənə Kərəm deyib yalvarı,
Aman, Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Kərəm deyər: dost bağına girmədim,
Əl uzadıb qonça gülün dərmədim,
Mən yarımdan heç bir vəfa görmədim,
Nələr çəkdim, Əsli, sənin əlinnən?!

Söz tamam oldu, Əsli dedi:

– Kərəm, atam səni Süleyman paşaya bərk çuğullayıb. Əyər o indi sənin burada olduğunu bilsə, yəqindi ki, tutub zindana saldırasaq. Amma sən qorxma. Mən bir kağız yazım verim sənə, apar ver Süleyman paşaya. Öz dərdini aç, dilnən də ona de. Bəlkə paşa rəhmə gəlib, məni atamdan alıb, sənə verə.

Kərəm uşaq kimi ağlamağa başladı. Əsli Kərəmin ağlamağına səbr eləyə bilməyib dedi:

Ağlama, ağlama, bağrım qan olu,
Qoy qoşum yanına qulları, Kərəm!
Bir ərizə yazım Süleyman xana,
Özün danış dərdi-dilləri, Kərəm!

Nə qədər atam var, mən ona pəsəm,
İlqarımnan dönsəm kəssin kilisəm,
Demə ki, qəribəm, mən də bikəsəm,
Çıxart xəyalından onları, Kərəm!

Əsli deyər: Kərəm qüvvəli, sanlı,
Ölünsə atamla olasam qanlı,
İstəsən atlansın əsəm, osmanlı,
Virana qoyaram yolları, Kərəm!

www.azsavlar.com

Əsli sözünü müxtəsər eləyib dedi:

- Kərəm, burda oturub ağlamaqdan bir şey çıxmaz. Ya budu ki, sən dur tək get, ya da ki, hər ikimiz gedək paşanın yanına, öz ərzimizi ona yetirək.

Kərəm dedi:

- Paşadan mənim ağlım heç bir şey kəsmir. İnanmıram o atanı qoyub, bizə qulaq asa.

Əsli dedi:

Əvvəl başdan sənin ağlıq olsaydı.
Qaçırtmazdın bədoyları, quşları.
Uymaz idin sən keşişin fe`linə,
Ağlar qoymaz idin tay-tuşları.

Sən xan oğlu öz yerində qalsaydın,
Gənsə gözəlinin birin alsaydın,
Onun qadasını sana salsaydın,
İndi çəkdirməzdin insə dişləri.

Əsli deyər: mən ağlaram ürəkdən,
Qurtarmadıq keşiş quran kələkdən,
Şikayət eylərəm qanlı fələkdən,
Yazı yazan yazıb, belə işləri.

Əsli sözünü qurtardı, tələsik o biri otağa keçmək istəyirdi ki, Kərəm onu gedən görüb dedi:

Dön bəriyə halallaşaq, ayrılaq,
Bir bəri dön, qurban yara, Əsli xan!
Mehtər ollam, silovunu çəkərəm,
Vara-vara hər diyara, Əsli xan!

Məsnun kimi bu çöllərə varmasam,
Səfakeş bağmanam, gülün dərməsəm,

www.azsavlar.com

Axşam-sabah gül üzünü görməsəm,
Olasaqdı günüm qara, Əsli xan!

Kərəm deyər: mənnən seyrə varmazlar,
Bənna olub, sınıq könlüm hörməzlər,
Yəqindi ki, səni mənə verməzlər,
Kim eylər dərdimə çara, Əsli xan!

Əsli xan bir kağız yazıb, Kərəmə verdi, dedi:

- Paşanın bir vəziri var. Çox ədalətli, ağıllı bir adamdı. Al, bu kağızı saxla, işdi, əgər səni tutub eləsələr, verərsən haman vəzirə.

Kərəm kağızı alıb çölə çıxan kimi gördü ki, Sofi onu gözləyir. Görüşdülər, öpüşdülər, qaranlıq qovuşurdu deyin daha paşanın yanına getmədilər. Sofi onu götürüb gəldi mənzilinə. Gesə Kərəm nə qədər elədisə yata bilmədi. Axırda durub çıxdı bayıra. Baxdı ki, karvanqıran ulduza göyün ortasına qalxıb, elə bil səhərdi. Aldı, görək karvanqıran ulduza nə dedi:

Sübh oldu, dərdlilər yatmaz,
Dönə, karvanqıran dönə!
Eşq atəşi sərdən getməz,
Dönə, karvanqıran dönə!

Barmağında qızıl üzük,
Qolunda qızıl bilərzik,
Boynun əymiş qıza yazıq,
Dönə, karvanqıran dönə!

Sənə karvanqıran derlər,
Yara ilqar verən derlər,
Mənə dərdli Kərəm derlər,
Dönə, karvanqıran dönə!

Bu dəmdə Sofi çıxdı çölə. Kərəm Sofiyə dedi:

www.azsavlar.com

– Sofi lələ, gəl gedək, Əsli xanın olduğu evin basasına çıxaq, görək Əsli xan nə eləyir. Heç olmasa onun üzünü görüm.

Hər ikisi bir-birinə qoşulub, Əsli xanın yatdığı evin basasına gəldilər. Kərəm basadan baxıb, gördü ki, Əsli xan yatıb. Ürəyi qubar elədi, aldı sazı:

Gah gedirəm, gah gəlirəm basaya,
Oyan, Əslim, üzdə xalın sevdiyim!
Karvanqıran gəldi çıxdı usaya,
Oyan, Əslim, üzdə xalın sevdiyim!

Mən gəzmişəm alçaq ilə usanı,
Yar yolunda fəda qıllam bu sanı,
Nesə dözüm mən bu uzun gesəni?
Oyan, Əslim, üzdə xalın sevdiyim!

Səhər oldu, qalax burda nə edək?
Xənsər alıb, bağrım başın biz didək,
Sofi lələ mənə deyir, dur gedək,
Oyan, Əslim, üzdə xalın sevdiyim!

Kəsdireydim yasdığının yanını,
Bir tutaydım kipriyinin sanını,
Nə tapıbsan kor yuxunun kanını?
Oyan, Əslim, üzdə xalın sevdiyim!

Kərəməm, mayiləm ala gözünə,
Şəkər söhbətinə, şirin sözünə,
Satınmı aldın sən yuxunu özünə?
Oyan, Əslim, üzdə xalın sevdiyim!

Demə fərraşlar onları pusurmuşlar. O saat hər tərəfdən tökülüb onları tutdular, qollarını bərk-bərk bağlayıb, paşanın yanına apardılar. Kərəm əhvalı belə görüb, aldı, görək nə dedi:

www.azsavlar.com

Mədəd, mədəd Əslim, sənin əlinnən,
Öldürməkdən qeyri kar bizə neylər?!
Biz ki, ta keçmişik san ilə sərdən,
İndi namus ilə ar bizə neylər?!

Əsli xanın atəşilə söylərəm,
Enib eşqin dəryasını boylaram,
Gesə-gündüz qəmlə, ahla oynaram,
İndi boran, çovğun, qar bizə neylər?!

Şahini gəzdirər bəylər qolunda,
Quşları səyirdər sağı-solunda,
Ruzi-şəb durmuşam haqqın yolunda,
Kəmənddir boynumda, dar bizə neylər?!

Eşqə uyub əsl-nəsəbi danmışam,
Seyrağıbın hiyləsini qanmışam.
Mən Kərəməm, eşq oduna yanmışam,
Səhənnəmə girsək, nar bizə neylər?!

Paşa Kərəmdən soruşdu:
- Sən niyə keşişin qızının basasına çıxmışdın?
Kərəm aldı sazı, görək ona nesə savab verdi:

Ay samaat, mənim dərdim-
Bir qəm, bir firqət, bir hisran.
Gözümü açandan gördüm
Bir qəm, bir firqət, bir hisran.

İtirdim Əsli xanımı,
Müxənnəs içdi qanımı,
Hər zaman üzür sanımı

www.azsavlar.com

Bir qəm, bir firqət, bir hisran.

Səsədimdə yanan nardı,
Məni eşqə salan yardı,
Çəkdisəyim ahu-zardı,
Bir qəm, bir firqət, bir hisran.

Söyləməklə dərdim bitməz,
Nazlı yarım mürvət etməz,
Yaralı sinəmdən getməz
Bir qəm, bir firqət, bir hisran.

Kərəm deyər: qan-yaş töküm,
Yar, qapında boynum büküm,
Bəzirganam, mənim yüküm
Bir qəm, bir firqət, bir hisran.

Paşa dedi:

- Aşıq, sən bir müsəlman adamsan, Əsli erməni, özü də keşiş qızı. Bəyəm dünyada ayrı bir qız sənin başına qəhətdi? Gəl sən ondan əl çək, ayrı bir qız al!

Paşanın sözlərindən Kərəmin ürəyi sövşə gəldi, sazı sinəsinə basıb dedi;

Ay həzərat, nesə deyim,
Mən dönərəm, könül dönməz...
Bir gözələ düşdü meylim,
Mən dönərəm, könül dönməz...

Kəhlik kimi səkişlidən,
Köksü əlvan naxışlıdan,
Bir haramı baxışlıdan
Mən dönərəm, könül dönməz...

Mənə qaş oynadır nadan,

www.azsavlar.com

Öldüm gözünnən, qaşınnan,
Əsli tək keşiş qızınnan
Mən dönərəm, könül dönməz...

Yolunda qoymuşam sanı,
Didəmnən axıtdım qanı,
Kərəm sevdi Əsli xanı,
Mən dönərəm, könül dönməz...

Paşanın vəziri Sofini çağırıb, Kərəmin əhvalatını ondan soruşdu. Sofi aldı, görək vəzirə nə savab verdi:

Hey ağalar, üç dərd məni qosaldır:
Zülf dərdi, xal dərdi, bir də tel dərdi.
Mən yazığın min gününü bir elər
Nadan dərdi, xoryat dərdi, fe`l dərdi.

Tərk eylədi vətənini, elini,
Əlindən aldırdı qonça gülünü,
Kimsə bilməz bu qürbətdə halını,
Bağça dərdi, vətən dərdi, el dərdi.

Aç köksünü üstünə bir bağ tikəyim,
Əlvan-əlvan çiçəklərdən əkəyim,
Mən bu dərdin hansı birin çəkəyim?-
Süsən dərdi, sünbül dərdi, gül dərdi.

Soşqun dərdim sular kimi bulandı,
Vardı getdi, qarlı dağlar dolandı,
Dərd bağlayıb qapı-qapı diləndi,
Paltar dərdi, əba dərdi, şal dərdi.

Yazıq oldu, düşdü dildən dillərə,

www.azsavlar.com

Bülbül qonmaz oldu qonça güllərə,
Ağlaya-ağlaya düşdük yollara,
Gələn dərdi, keçən dərdi, yol dərdi,

Sofi deyər: Kərəm üzümə baxar,
Bu sanımı eşqin oduna yaxar,
Mən bilirəm, bu dərd məni tez yıxar,-
Əsli dərdi, Kərəm dərdi, dil dərdi.

Sofi saz ilə dediyi kimi, söz ilə də Kərəmin bütün əhvalatını danışdı. Üstəlik Əslinin yazdığı kağızı da Kərəmdən alıb, verdi vəzirə. Vəzir baxdı ki, Əsli yazıb: «Kərəmə rəhmin gəlsin. O mənə aşiqdi, mən də ona. Atam bizə zülm eləyir». Vəzir işi belə görəndə Paşaya dedi:

- Paşam, Kərəm haqq aşığıdı. Biz gərək Əslini keşişdən alıb ona verək.

Keşiş dad-fəryad elədi ki:

- Kərəm haqq aşığı-zad deyil.

Paşa dedi:

- Biz onun haqq aşığı olub-olmadığını yoxlarıq.

Paşanın Hüsniyə adlı çox ağıllı bir basısı var idi. Çağırıb əhvalatı ona söylədi. Hüsniyə dedi:

- Mən bu saat onu yoxlaram.

Hüsniyə xanım bir dəstə qızın hamısına bir sürə paltar geyindirib, yaz bağçasına gətirdi. Əslini də bu qızların içinə salıb, Kərəmdən soruşdu:

- De görüm, Əsli bu saat haradadı?

Kərəmə bəyan oldu ki, Əsli bağdadı, özü də qızlardan xeyli aralı, məlul-məhzun dayanıb. Aldı, görək Hüsniyə xanıma nə savab verdi:

Xan Əslim bağça içində
Gəzər zavallı, zavallı...
Qarşımızda ala gözün
Süzər zavallı, zavallı...

Qaşları bənzər kamana,

www.azsavlar.com

Aşığın eylər divana,
Zülflərini yana-yana
Çözər zavallı, zavallı...

Hey ağalar, hey bəylər,
Kərəm qeyri yarı neylər?!
Görən bizdən neçün eylər
Həzər zavallı, zavallı?

Kərəmdi eşqinə yanan,
Olmuşuq dillərdə dastan;
Aşığın qətlinə fərman
Yazar zavallı, zavallı...

Hüsniyə xanım dedi:

- Əslinin harada olduğunu bildin. İndi sənin gözlərini bağlayasağam, altı qız gətirib qabağından keçirəsəyəm. Hamısı bir boyda, bir libasda, üzləri də örtülü. Əgər onları da tanısan doğrudan da haqq aşığısan.

Bir boyda, bir buxunda, bir geyimdə altı üzü bürüklü qız gətirdilər. Kərəm aldı, görək qızları nə sür nişan verdi:

Altı qızın biri Banı,
Altı qızlar, altı qızlar!
Bizə məhəbbətin hanı?
Altı qızlar, altı qızlar!

Altı qızın biri İnsi,
Gözəllikdə lap birinsi,
Qoynunda iki turunsu,
Altı qızlar, altı qızlar!

Altı qızın biri Püstə,
Dərdinnən olmuşam xəstə;

www.azsavlar.com

Qoy qədəmin sinəm üstə,
Altı qızlar, altı qızlar!

Altı qızın biri Seyran,
Olum gözlərinə heyran;
Sizlə kaş sürəydim dövran.
Altı qızlar, altı qızlar!

Altı qızın biri Xədsə,
Qəddi əlif, beli insə,
Gözəl görməmişəm sənsə,
Altı qızlar, altı qızlar!

Altı qızın biri Bəsdi,
Gözləri sanımın qəsdi,
Bu dərdlər Kərəmə bəsdi,
Altı qızlar, altı qızlar!

Hüsniyə xanım dedi:

- Afərin! Sən doğrudan da haqq aşığı imişsən. İndi qızın üzündə olan nişanları de, səndən əl çəkim.

Aldı Kərəm, görək Əslinin üzündə olan xallara nesə qiymət verdi:

Ay həzərat, bilin, Əsli xanımın
Üzündə xalları nazınan gəlir.
Bir xalı əlifdi, bir xalı beydi,
Bir xalı dəftərə yazınan gəlir.

Bir xalı heyvadı, gəlməz irəngə,
Bir xalı İranı salıbdı ləngə,
Bir xalı elçidi, gedər Firəngə,
Bir xalı söhbətü sazınan gəlir.

www.azsavlar.com

Bir xalı yaxşıdı, bir xalı yaman,
Bir xalı könlümə salıbdı güman,
Bir xalı buluddu, bir xalı duman,
Bir xalı dağlara ayaznan gəlir.

Bir xalı bəzzazdı, Rumun Qeysəri,
Bir xalı içibdi abi-kövsəri,
Bir xalı ağlımı edib sərsəri,
Bir xalı ağ üzə düzülən gəlir.

Kərəmə gəlibdi təmizlik, paklıq,
Tanrıya gəlibdi yalnızlıq, təklik;
Qatardan ayrılmış ay gözəl kəklik,
Xan oğlu üstünə bazınan gəlir.

Kərəm sözünü qurtardı, düz gəlib dayandı Əslinin qabağında. Hüsniyə xanım dedi:

- Aşıq, qız tanımaqda mahirsən. İndi bir işi miz qalıb. Bu gün səhər burada bir qərib ölüb. Yuyublar, kəfənliyiblər, qalıb basdırmağı. Gedək ona bir namaz qıl, torpağa tapşıraq, sonra sənin toyunu eləyək.

Kərəm dedi:

- Baş üstə!

Hüsniyə xanım fərraşlara əmr elədi ki, Kərəmi qəbristana aparsınlar. Elə ki, Kərəmi apardılar, Hüsniyə xanım paşaya dedi:

- Ölüb eləyən yoxdu. Bu mənim axırınsı sınağımdı. Bir diri adamı kəfənə tutdurub, tabuta qoydurmuşam. Durun, siz də gedək. Əgər bu bilsə ki, kəfəndəki ölü deyil, tay haqq aşığı olmağına heç kəsin sözü ola bilməz.

Hamı Hüsniyə xanımın bu tədbirinə afərin deyib, ayağa qalxdılar, qəbristana tərəf yola düşdülər. Elə ki, gəlib çatdılar, Kərəm sənazəyə baxıb soruşdu:

- Deyirsiniz ki, mən namaz qılmalıyam. Ansaq bilmirəm ölü namazı qılım, ya diri namazı?

Paşa qəsdən özünü qəzəbli göstərib dedi:

www.azsavlar.com

- Bu nə sözdü?

Kərəm dedi:

- Bu o deyən sözdü ki, kəfəndəki hələ ölməyib, diridi.

Hüsniyə xanım yerindən dik qalxıb dedi:

- Afərin sənə, aşıq! Daha mənim sənə sözüm yoxdu. Sən doğrudan da haqq aşığı imişsən. Qoy hamı bilsin ki, kəfəndəki doğrudan da ölü deyil, diridi.

Paşa keşişə dedi:

- Keşiş, görürsən ki, bu doğrudan da haqq aşığıdı. Sən gəl qızı ver buna.

Keşiş dedi:

- Mənim ona veriləsi qızım yoxdu.

Keşiş belə deyəndə Vəzir irəli yeriyib dedi:

- Keşiş, budu, qızın özü də mənə yazıb ki, onlar bir-birini sevirlər. Əgər qız gəlib sənin üzünə dursa, nətisəsi çox pis olasaq. Sən gəl, qızı ver Kərəmə.

Keşiş çar-naçar razı olub dedi:

- Yaxşı, ansaq mənə üç gün möhlət verin ki, hazırlıq görüm.

Paşa razılaşıb, keşişə üç gün möhlət verdi.

İndi samaat hamı toyu gözləməkdə, Kərəmlə Sofi də sevinməkdə olsunlar, eşit keşişdən.

Keşiş evinə gəlib, hamını yuxuya verdi, gesə yarı ağırdan, yüngüldən götürüb yola düşdü, asta qaçan namərddi.

Səhər açıldı, gördülər keşiş qaçıb. Paşa onun dalınsa atlı saldı. Çox gəzib dolandılar, tapmadılar ki, tapmadılar. Kərəm halal-hümmət eliyib, Sofi ilə yola düşdü.

Səhər yeli əsirdi. Kərəm aldı sazı, səhər yelinnən görək nə sifariş eliyir:

Əgər gedər olsan bizim ellərə,
Sənə bir sözüm var, dur, səhər yeli!
Mənim salamımı tez yetir yara,
Bu gün xan Əslimi gör, səhər yeli!

Qabaq gedib əsmə zülfün telinə,
Nəzər qıl ruyində bir süft xalına,
Məhəbbət naməsin özün əlinə,

www.azsavlar.com

Bir tənha yerdə tap, ver səhər yeli!

Kərəm deyər: burda qoysaq sazları,
Xatirimə düşdü şirin sözləri,
Qaradı qaşları, ala gözləri,
Sən də muradına ir, səhər yeli!

Şəhərlər, kəndlər keçdilər, salım-soraq elədilər, öyrəndilər ki, keşiş Hələb şəhərinə gedib. Günə bir mənzil, teyyi-mənazil, az getdilər, çox dayandılar, çox getdilər, az dayandılar, günlərin birində gəlib Hələb şəhərinə çatdılar.

Şəhər böyük, bunlar nabələd. Özləri də yorulub əldən düşmüşdülər. Bir bağın kənarında oturdular. Kərəmin eşqi yenə də sövşə gəldi. Sazı köynəkdən çıxarıb sinəsinə basdı, ahəstə-ahəstə deməyə başladı:

Gizli sevda çəkib, eşqə düşənlər,
Bir gün olar həlbət əyana çıxar.
Çəkəlim möhnəti səbr ilə, könül,
Görək bunun sonu nə yana çıxar.

Fərhad Şirin üçün dəldi qayanı,
Məsnun Leyli üçün gəzdi səhranı,
Kərəm Əsli deyib gəzər dünyanı,
Aşıq öz eşqinə mərdana çıxar.

Qaradı qaşları, gözü dolayı,
Yaxşı təbib gərək versin davayı,
Axtarsalar hər tərəfdən dünyayı,
Belə aşıq ansaq bir dənə çıxar.

Bizə belə imiş təqdirin işi.
Axıtdı gözümdən qan ilə yaşı,
Aldı bu Kərəmi eşqin atəşi,
Bu sevdanın sonu büryana çıxar.

www.azsavlar.com

Bu bağ kimin ola, kimin olmaya? Hələb paşasının darğası Gülxanın. Demə Kərəm oxuyanda Gülxan bir kənarda dayanıb qulaq asırmış. Kərəmin oxumağı onun çox xoşuna gəldi. Yaxına gedib baxdı ki, bu aşıq kimdisə çox dərdli adama oxşayır. Soruşdu:

- Aşıq, kimsən, haralısan, dərdin nədi?

Sofi Kərəmin başına gələni Gülxana nağıl elədi.

Gülxan dedi:

- Aşıq, fikir eləmə, haman keşiş ailəsi ilə bərabər buradadı. Mən səni sevgilinə çatdıraram.

Gülxan bunu deyib, bir qarı çağırdı. Qarıya çoxlu pul verib dedi:

- Gedərsən filan evə. Oraya təzə bir keşiş gəlib. O keşişin Əsli adında bir qızı var...

Qarı dedi:

- Tanıyıram, sən sözünü de!

Gülxan dedi:

- Bax, bu oğlanı ki, görürsən, haman qızın butasıdı. Atası qızı buna vermək istəməyib, qaçıb bura gəlib. Bu da qızı axtara-axtara gəlib çıxıb buraya. İndi sən gərək bunun gəlməyini qıza xəbər verəsən.

Qarı pulu aldı. «Baş üstə», - deyib düzəldi yola. Bu qarı imanlı ipək qarı idi. Yolda fikirləşdi ki, bəlkə burda hiylə-miylə var. Yaxşısı budu ki, qoy qabaqsa öyrənim, görüm qız doğrudan da oğlanı sevir, ya yox.

Qərəz qarı gedib çatdı Əsli olan evə. Baxdı ki, Əsli pənsərənin qabağında oturub, bahar buludu kimi gözlərinnən yaş axıdır. Qarı salam verib, əleyk alandan sonra oturdu, başladı ordan-burdan söhbətə. Yavaş-yavaş gəlib çıxdı mətləb üstünə. Əsli açıb bütün əhvalatı qarıya danışdı. Qarı onu sınamaq üçün qəsdən başladı öyüd-nəsihət eləməyə ki:

- Nə istəyirsən onnan? O, müsəlman, sən erməni. Ondan əl çək, gəl səni gözəl bir oğlana verim.

Əsli qarıdan bu sözləri eşitsək saçlarınnan üç tel ayırıb, sinəsaz elədi, aldı, görək nə dedi:

Qarı nənə, gəl eyləmə məzəmmət,

www.azsavlar.com

Bülbülüm var, gülşənim var, gülüm var.
Zalım fələk verib dərdin bolunnan,
Göydən yerə olub, yaman zülüm var.

Ağ üstünnən bağlamışam qaramı,
Təbib sənsən, gəl tez bağla yaramı,
Gözü yaşlı qoyub gəldim Kərəmi,
Yar yanında kasad olan dilim var.

Əsliyəm, əməyim getdi badlara,
Alışdım, tutuşdum, yandım odlara,
Qorxum budu, Məlik versin yadlara,
Sevgilimdən ayrı düşən əlim var.

Qarı dedi:

– Qızım, mən səni sınayırdım. İndi səni Kərəmlə bağçada görüşdürsəm razı olarsanmı?

Əsli xan bu sözü eşidən kimi göz yaşını töküb dedi:

– Aman nənə, de görüm, Kərəm haradadı?

Qarı Kərəmin yerini ona söyləyib geri qayıtdı, bu sözləri Gülxana söylədi. Gülxanla Kərəm bağçaya getdilər. Qarı da qayıdıb Əsli xana xəbər verdi. Əsli xan anasının yanına gəlib dedi:

– Ana, ürəyim darıxır, izn ver, bağa çıxım.

Anası ona izn verib dedi:

– Qızım, ansaq çox ləngimə, atan gələr, dava edər.

Qarı Əsli ilə və`də yerinə gəlməkdə olsun, eşit Kərəmdən. Kərəm bir də baxdı ki, Əsli qarı ilə gəlir. O, Kərəmi gördü, amma onu bağmana oxşatdı. Çünki Kərəm bağmanın belinə söykənib dayanmışdı. Əsli dönüb, bağın o biri tərəfinə getmək istəyəndə Kərəm dedi:

Aylar, illər həsrətini çəkdiyim,
Üzü dönmüş bivəfa yar, belə bax!
Gözəllərə sərxoş gəzmək ar deyil,

www.azsavlar.com

Asılıbdı gümüş kəmər belə, bax!

Oxudum əlifi, yetdim yasinə,
Şux məmələr xub yaraşır ya sinə,
Kamil ovçu bərəsinə ya sinə,
Rənsbərinəm, dayanmışam belə, bax!

Kərəm deyər; kam almadım dünyada,
Səfa çəkdim, ömür verdim mən bada.
Məsnun kimi dolanıram dünyada,
Qosalmışam, piran oldum belə, bax!

Əsli dönüb Kərəmi gördü. Sevindiyinnən donub yerindəsə qaldı. Kərəm baxdı ki, Əsli başdan-ayağa qara geyinib. Sazı döşünə basıb dedi:

Əvvəl bahar, yaz ayları gələndə
Alaydım, gedəydim bağlara səni.
Sümlə quşlar muradını alanda
Qaldıraydım yaşıl dağlara səni.

Samalın xubluğu mat elər mahı,
Göylərə dayanır aşığın ahı,
Geyin al-yaşılı, geymə siyahı,
Haqq nəsib eyləsin ağlara səni.

Dərdli dərəm deyər: gerçəkdi sözüm,
Bu məlul könlümü şad elər üzün,
Qızarıb almalar, dəyəndə üzüm
Endirəydim yaşıl bağlara səni.

Sən demə bu gün Hələb paşası gəzməyə çıxıbmış. Yolu buradan düşdü. Baxdı ki, darğanın bağında bir savan oğlan dərdli-dərdli oxuyur, bir qız da qulaq

www.azsavlar.com

asır. Bu, paşaya toxundu. Atını sürdü düz bağın içinə. Əsli adam gəldiyini görsək, işin üstü açılmasın deyə, qaçıb getdi. Paşa aldı Kərəmin başının üstünü, dedi:

- De görüm kimsən? Burada nə qayırırsan?

Kərəm dinmədi. Paşa bir də soruşdu. Kərəm yenə də savab vermədi. Paşa bir də qəzəblə soruşanda sazı sinəsinə mindirib dedi:

Şikayətim vardı çərxi-fələkdən,
Zalım fələk əydi, bükdü belimi.
Əzəl bülbül kimi fəryad edərkən,
İndi lal eylədi şirin dilimi.

Yandı siyərsiyim, döndü büryana,
Axdı çeşmim yaşı, döndü ümmana,
Gətirdilər məni ulu divana,
Bağladılar ayağımı, əlimi.

Dərdli Kərəm qoydu başı qadaya,
Yar ilə getmədi xəlvət odaya,
Çox şükürlər olsun bari-xudaya,
Gözüm ilə gördüm Əsli yarımı.

Paşa diqqətlə qulaq asıb gördü, yox, burda nə isə deyəsən başqa bir məsələ var. Dedi:

- Aşıq, de görüm kimsən? Dərdin nədi?

Kərəm dinməmiş Sofi dedi:

- Paşa sağ olsun, bu, gənsəli Ziyad xanın oğludu. Neçə ildi ki, keşişin qızına aşıqdı. Onun dalınsa diyar-diyar gəzir. Axırda gəlib burda sevgilisini tapıb. Sevgilisi ilə görüşmək istəyirdi ki, siz gəlib çıxdınız.

Paşa soruşdu:

- Qız da bunu istəyirmi?

Sofi dedi:

- Bəli, soruşa bilərsiniz.

www.azsavlar.com

Pa şa o saat bir ədalət divanı qurub, keşişi də, qızını da çağırtdırdı. Qıza dedi:

- Qızım, sən bu oğlanı sevirsənmi?

Əsli xan paşanın ayaqlarına yıxılıb dedi:

- Sənə qurban olum, paşa, bu mənim sevgilimdi. Atam məni ona verməyib, bizi fəraq oduna yandırır.

Paşa üzünü keşişə tutub dedi:

- Niyə qızını ona vermirsən?

Keşiş dedi:

- Əvvəla, mən erməniyəm, o müsəlman. İkinsi də mənim qızım nişanlıdı.

Paşa döndü, Əslidən soruşdu ki:

- Qızım, sən nişanlımısan?

Əsli dedi:

- Paşa, məni burada özləri güslə bir oğlana nişan qoyublar. Ansaq mən Kərəmdən başqasına getməyəsəyəm.

Paşa dedi:

- Keşiş, bunlara zülm etdiyin bəsdi. Gərək qızı verəsən ona.

Keşiş gördü ayrı yol yoxdu, dedi:

- Baş üstə! Mənə üç gün möhlət ver, hazırlıq görüm.

Samaat yerbəyerdən qışqırdı ki:

- Möhlət vermə, yenə də qaçasaq.

Paşa dedi:

- Yox, qaçmaz.

Sonra üzünü keşişə tutub dedi:

- Üç gün Əslini burada, öz qızlarımın yanında saxlayasağam. Get, hazırlaş. Üç gündən sonra toylu.

Hamı paşanın bu tədbirini bəyəndi. Hazırlıq başlandı. İndi hamı toya hazırlaşmaqda olsun, eşit keşişdən.

Keşiş çox hiyləgər, özü də sehrikar idi. Tez qıza qırmızı xaradan bir don hazırlatdı. Döşünə tilsimli bənd düymələr tikdirdi. Üçünsü gün Əslinin yanına gəlib, öz əlilə donu ona geydirdi, sonra da dedi:

www.azsavlar.com

– Qızım, mən çox şadam ki, sən öz muradına çatdıq. Xoşbaxt ol! Ansaq sənnən axırınsı bir xahişim var. Babalım boynuna, əgər bu düymələri özün açsan, qoy düymələri Kərəm açsın.

Bəli, paşanın əmri ilə toy başlandı. Qırx gün qırx gesə çaldılar, oynadılar, məslis keçirdilər, Əslini Kərəmə verdilər.

Kərəm gəlin otağına girib gördü ki, Əsli xan alxaraya bürünüb, özünə də yetmiş yeddi qələm ilə bəzək vurub. Kərəm bu gözəlliyi Əsli xanda görən kim sazını alıb, görək nə dedi:

Sevdiyim başdan ayağa
Al qırmızı geyinibdi.
Yaraşır qəddi-dalına
Şal, qırmızı, geyinibdi.

Atalıdı, analıdı,
Ördəklidi, sonalıdı,
Qulaqları tanalıdı,
Lə`l qırmızı geyinibdi.

Badə doludu içməyə,
Gül, fidan, ağas əkməyə,
Vaxtı gəlibdi açmağa,
Gül qırmızı geyinibdi.

Yaşa, sevdisiyim, yaşa,
Nə yazılsa gələr başa,
Al yanaqda qoşa-qoşa,
Xal qırmızı geyinibdi.

Kərəm dədə gəldi sizə,
Qədəm basdı evinizə,
Mail oldu ala gözə,
Al qırmızı geyinibdi.

www.azsavlar.com

Kərəm sözünü tamam eləyib, Əslinin boynunu qusaqladı. İki aşıq görüşüb, öpüşdülər. Əsli dedi:

- San Kərəm, şükür olsun, çox səfadan sonra axırda bir-birimizə çatdıq.

Bəli adamlar dağılıb getdilər. Otaqda təksə Kərəmlə Əsli qaldı. Əsli dedi:

- Kərəm san, atam babal salıb ki, donumun düymələrini sən açasan.

Kərəm irəli gəldi. Nə qədər elədi düymələri aça bilmədi. Əsli də nə qədər çalışdısa düymələri aça bilmədi. Aldı Kərəm, görək düymələrə nə dedi:

Aman fələk, dad eylərəm əlinnən,
Açılsın Əslidən düymə, mən öldüm.
Əsli xan ağlıyar, Kərəm alışar,
Açılsın Əslidən düymə, mən öldüm.

Ağalar ağası, şahların şahı,
Mənə kömək olsun göylərin mahı,
İmansız keşişin budu mətahı,
Açılsın Əslidən düymə, mən öldüm.

Kərəm belə oxuyanda Əslinin yaxasındakı düyməsinin biri açıldı.

Aldı Kərəm:

Keşiş qabağımda bir qara duman,
Çağırram mövlanı halımdı yaman.
Müşkülləri açan peyğəmbər, imam,
Açılsın Əslidən düymə, mən öldüm.

Kərəm belə deyəndə düymənin biri də açıldı. Amma o biri düymə o saat bağlandı. Kərəm ağlaya-ağlaya dedi:

Atan keşiş, kilsələrdən kəndi var.
Hiyləgərdi, bilmək olmur, fəndi var.
Bir düymənin həştad səkkiz bəndi var.

www.azsavlar.com

Açılsın Əslidən düymə, mən öldüm.

Belə deyəndə düymələr axıra kimi açıldı. Bir düymə qalanda yenə başa kimi düymələndi. Aldı Kərəm, dedi:

Bahar olsaq, dağlar, qarın ərisin!
Kərəm, ömrün bu qürbətdə çürüsün!
Düymə kəsən zərgar, əlin qurusun!
Açılsın Əslidən düymə, mən öldüm.

Düymələr yenə də bir düymə qalanasan açıldı. Kərəm bir bənd də oxudu ki, axırınsı bənd açılsın. İş tərsinə oldu. Söz qurtaran kimi yenə düymələr başa qədər düymələndi. Belə-belə düymələr açıldı, bağlandı, axırınsı düymə açılanda bir od çıxıb Kərəmin sinəsinə düşdü. Kərəm başladı yanmağa. Əsli dad fəğan eləyib ağlamağa, özünü yeyib tökməyə başladı. Kərəm Əslini belə görəndə aldı, görək yana-yana nə dedi:

Gəl, Əslim, gəl, gəl ağlama!
Yanıram, Əslim, yanıram!..
Siyərim odda dağlama,
Yanıram, Əslim, yanıram!..

Bir atəş düşdü sanıma,
Anam yox, gəlsin yanıma,
Ellər ağlasın halıma,
Yanıram, Əslim, yanıram!..

Çəkdisəyim dərdlə ələm,
Mənnən ibrət alsın aləm,
Belə çalınıbdı qələm,
Yanıram, Əslim, yanıram!..

Kərəməm, söylənir adım,

www.azsavlar.com

Ərşə çıxıbdı fəryadım,
Əlimnən getdi muradım,
Yanıram, Əslim, yanıram!..

Alov təpədən dırnağa Kərəmi bürüdü. Əslinin dad fəryadına samaat tökülüb gəldi. Hamıdan qabaq Əslinin tay-tuşları içəriyə doluşdular. Ansaq Kərəmin alovunu söndürmək mümkün olmadı. Tamam yanıb kül oldu. Əsli pərişan saçlarını sinəsaz eləyib, göz yaşını tökə-tökə görək qızlara nə dedi:

Baxın, qızlar, mənim müşkül halıma,
Yandı Kərəm, saldı məni bu dərdə.
Əydi qamətimi bükdü belimi
Yandı Kərəm, saldı məni bu dərdə...

Bizə haqdan bir inayət olurmu.
Masəramız xoş rəvayət olurmu?
Məhşərdə görüşmək qismət olurmu?
Yandı Kərəm, saldı məni bu dərdə...

Mən Əsliyəm, itirmişəm mərdimi,
Bülbül uçub, xar alıbdı yurdumu,
Açın məzarını, görüm üzünü,
Yandı Kərəm, saldı məni bu dərdə...

Söz tamam oldu. Qızlar paşaya xəbərə qaçmaqda olsunlar, Əsli də tək-tənha ağlamaqda, eşit Keşişdən.

Keşiş arvadını çağırıb dedi:

- Get, Kərəmdən bir xəbər bil. Gərək o, yanıb kül ola.

Keşişin arvadı qaça-qaça özünü yetirib, bir təhər pənsərədən Əslini səslədi. Əsli gördü gələn anasıdı, gəldi pənsərəyə. Anası xəbər aldı

- Qızım, niyə ağlayırsan? Yoxsa Kərəm səni aldadıb qaçıb?

Anası belə deyəndə Əsli Kərəmin sazını götürüb, görək anasına nə savab verəsək:

www.azsavlar.com

Allah sizə versin bəlalar, ana,
Ana, Kərəm yandı deyin ağlaram!
Qan ağlayır bağda güllər, lalələr,
Ana, Kərəm yandı deyin ağlaram!

Məni ağlar qoyduz savan vaxtımda,
Qaralar yazdınız mənim baxtımda,
Atam tarmar olsun tasi-taxtında
Ana, Kərəm yandı deyin ağlaram!

Gödək etdiz siz Əslinin dilini,
Bülbül olan buraxarmı gülünü
Gözümlə görürəm Kərəm külünü,
Ana, Kərəm yandı deyin ağlaram!

Əsli bunu deyib, Kərəmin külünü ovuslayıb, başına tökdü. Sən demə külün içində hələ qor qalıbmış Əslinin saçı od aldı. Anası onu söndürmək üçün qapıya qaçdı ki, içəri girsin. Əsli tez qapını daldan bağladı. Keşişin arvadı qışqırdı. Hamı töküldü gəldi. Nə qədər elədilər qapını aça bilmədilər Əsli də yanıb kül oldu, Kərəmin külünə qarışdı.

Paşa keşişin də, arvadının da təqsirini üzündən oxuyandan sonra hər ikisinin boynunu vurdurdu. Kərəm ilə Əslinin külünü sandığa yığdılar. Qırx gün, qırx gesə yas saxlayıb, külü bir qəbirdə basdırdılar, üstündə də bir günbəz tikdirdilər. Sofi də ölünsə bu günbəzdə müsəvür qaldı.

www.azsavlar.com